

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

EUROPOS STUDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

IGNĖ PUGAČIAUSKAITĖ
II kurso studentė

**RADIKALIZACIJOS PREVENCIJA PRANCŪZIJOJE: KAMPANIJOS
„STOP DJIHADISME” ATVEJIS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Doc. dr. Margarita Šešelgytė

Vilnius, 2019

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas *Radikalizacijos prevencija Prancūzijoje: kampanijos „Stop Djihadisme” atvejis* yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Ignė Pugačiauskaitė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Pugačiauskaitė I. Radikalizacijos prevencija Prancūzijoje: kampanijos „Stop Džihadisme” atvejis: Europos studijos, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė M. Šešelgytė. – V., 2019. – 56 p.

Reikšminiai žodžiai: saugumizavimas, sugrėsminimas, radikalizacija, džihadizmas, propaganda, Prancūzijos vyriausybė, radikalizacijos prevencija, atsakomasis diskursas.

Šiame darbe analizuojama radikalizacijos prevencija Prancūzijoje, didžiausią dėmesį, tiriant kampanijos „Stop Džihadisme” atvejį, skiriant Prancūzijos vyriausybės plėtojama atsakomojo diskurso strategijai, nukreiptai prieš radikalių islamistinių grupuočių, ypač „Daech”, propagandą.

Tiriant Prancūzijos vyriausybės atsakomąjį diskursą taikoma Kopenhagos mokyklos siūloma saugumizavimo arba „sugrėsminimo” teorija, leidžianti atskleisti, kaip saugumizuojamas radikalizacijos fenomenas, kylantis šalies viduje, ir kas pateikiama kaip priemonės, kurių reikalinga imtis aptariamoms grėsmėms akivaizdoje. Taip pat žiūrima, kokia reikšmė saugumizuojant suteikiama identiteto aspektui.

Turinys

Įvadas.....	6
1. Teorinis pagrindas.....	13
1.1. Saugumizavimo teorija	13
1.2. Atsakomojo diskurso fenomenas.....	16
1.3. Diskurso analizės metodas ir analizuojami šaltiniai	19
2. Analizės rezultatai	22
2.1. Radikalizacijos grėsmė.....	22
2.1.1. Referencinis subjektas radikalizacija.....	22
2.1.2. Referencinis objektas Prancūzija.....	25
2.2. Referencinis subjektas ir diskursas: „Daech" propaganda kaip radikalizaciją skatinantis veiksnys.....	25
2.2.1. „Daech" propagandai suteikiami bruožai.....	28
2.2.2. „Grupės efektas" kaip radikalizacijos mechanizmas.....	31
2.3. Saugumizuojančio veikėjo diskursas radikalizacijos prevencijos kontekste.....	34
2.3.1. Kovos su radikalizacija internetinėje erdvėje kontekstas: tarp represijos ir prevencijos.....	34
2.3.2. Mobilizacija kaip radikalizacijos prevencijos mechanizmas.....	37
Išvados.....	41
Literatūros sąrašas.....	44
Priedas nr. 1. „Analizuotų straipsnių sąrašas".....	50
Summary	55

Įvadas

Nors terorizmo problematika Prancūzijoje nėra nauja, ji vis labiau aktualizuojama valstybę įvardijant kaip „terorizmo atakų Europoje epicentrą“¹. Pastaruoju dešimtmečiu pradėta daugiau kalbėti apie teroristines organizacijas, tokias kaip „al-Qaeda“ ir „Daech“ (kitaip — „Islamo valstybė“), siekiančias vykdyti džihadą, Abdelasim El Difraoui džihadizmą įvardinant kaip bandymą, pasitelkiant ginkluotą kovą, įsteigti grįžimą prie to, kas laikoma „tikru islamu“². Prancūzijos buvimas vienu svarbiausių minėtų teroristinių grupuočių taikiniu aiškinamas kaip susijęs ne tik su jos dalyvavimu koalicijoje Sirijoje ir Irake, ilgalaikė valstybės užsienio politika (kolonijinė patirtis, siekis išlaikyti įtaką, ypač post-kolinijinėje erdvėje), bet ir valstybės vidaus politika, ypatingai dėl pasaulietškumo (pranc. laïcité) fenomeno, džihadistų laikoma priešiška islamui, bei tuo, ką Laurence Bindner vadina šalies „DNR“³, t. y. vadovavimasis tam tikromis tolerancija ir laisves propaguojančiomis vertybėmis. Šiame kontekste reikšmingas islamistinės radikalizacijos fenomenas, siejamas su asmenimis, kurie radikaliais tampa savo gyvenamojoje šalyje ir kurios teritorijoje potencialiai gali sukelti teroro aktus. Susilpnėjus „Daech“ organizacijos pajėgumams užsienio šalyse rengti smurtinius veiksmus, šalies viduje veikiantys ekstremistai pastaruoju metu vertinami kaip pagrindinis su terorizmu susijusios Prancūzijoje kylančios grėsmės šaltinis⁴. 2018-ais metais su islamistine radikalizacija siejamų, į specialią bylą „Fichier de traitement des Signalements pour la Prévention de la Radicalisation à caractère Terroriste“ įtrauktų, stebimų asmenų skaičius Prancūzijoje siekė daugiau nei 19-a tūkstančių gyventojų⁵.

Vieningo sutarimo dėl to, kaip apibrėžti ir paaiškinti islamistinės radikalizacijos fenomeną, nėra. Farhad Khosrokhavar radikalizaciją laiko procesu, kuriuo asmuo ar grupė asmenų priima smurtinių veiksmų formą, tiesiogiai susijusią su ekstremistine politinio, socialinio ar religinio turinio ideologija, kuria ginčijama nustatyta tvarka politiniame, socialiniame ar kultūriniame lygmenyje⁶, tuo tarpu John Horgan atkreipia dėmesį, jog radikalizacija nebūtinai gali vesti prie smurtinių veiksmų,

¹Agnese Macaluso, Johanna Ospina, „New Trends in Violent Radicalisation in France and the Failure of Securitization and Secularization“, 2016. <<http://www.thehagueinstituteforglobaljustice.org/latest-insights/latest-insights/commentary/new-trends-in-violent-radicalisation-in-france-and-the-failure-of-securitization-and-secularization/>> [Žiūrėta 2019 04 02].

²Abdelasim El Difraoui, *Le djihadisme*, Paris: Presses Universitaires de France, 2016, 7-8.

³Laurence Bindner, „Jihadists' Grievance Narratives against France“, *The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague*, 8, 7, 2018, 1-24, 4. <<https://icct.nl/publication/jihadists-grievance-narratives-against-france/>> [Žiūrėta 2019 01 20].

⁴Sylvie Goy-Chavent, „Menace terroriste : pour une République juste mais plus ferme“. Pranešimas, Paryžius, 2018 liepos 4 d..

⁵Le Gouvernement de la République française, *Plan national de prévention de la radicalisation “Prévenir pour protéger”*, 2018, 27.

⁶Farhad Khosrokhavar, *Radicalisation*, Paris: Maison des Sciences de l'Homme, 2014, 8.

bet yra vienu iš juos skatinančių rizikos faktorių⁷. Islamistinės radikalizacijos priežastys Prancūzijoje įvairių disciplinų akademikų tarpe taip pat vertinamos nevienareikšmiškai. Didžiausiu ginču laikoma diskusija tarp akademikų Olivier Roy ir Gilles Kepel, pastarajam tyrėjui įžvelgiant „islamo radikalizaciją“ ir taip pabrėžiant religinį aspektą⁸, kurį O. Roy laiko perdėtu ir kalba apie „radikalumo islamizaciją“, akcentuodamas psichologinių individų aspektų svarbą, jaunimo nihilizmą, būtent jį suprantant kaip vedantį prie smurtinių veiksmų⁹. Savo ruožtu F. Khosrokhavar akcentuoja valstybės nesirūpinimo priemiesčiais ir socio-ekonominę problematiką, galinčią lemti radikalizacijos procesus¹⁰, o Hakim El Karoui laiko šias labiausiai aptariamąs prieigas pernelyg sutelktas ties situacija Vakarų valstybėse ir siūlo atsigręžti į islamistinę ideologiją kaip civilizacinį projektą, nukreiptą prieš Vakarus¹¹. Nors „Daech“ organizacijos teritorijų praradimas laikomas svarbiu žingsniu kovoje su terorizmu, pripažįstama, jog Europai, taigi ir Prancūzijai, toliau plintant džihadizmo idėjoms „per anksti prarasti budrumą“¹². Naujų iššūkių gali sukelti tiek į kovos zoną išvykusių užsienio kovotojų bei jų šeimos narių grįžimas ar sugražinimas į Europą, tiek artėjantis dėl su terorizmu susijusios veiklos įkalintų asmenų bausmių pasibaigimo terminas. Skaičiuojama, jog Prancūzijoje maždaug 90% iš 1700 asmenų, siejamų su terorizmu (500 asmenys) arba laikomų radikaliais (1200 asmenys) 2025 metais bus laisvėje¹³.

Ypač „Daech“ teritorijų praradimo kontekste raginama atsigręžti į džihadistų propagandą, kurios strateginė svarba organizacijai, pasak Haroro J. Ingram, nėra nesumažėja¹⁴. „Daech“ propaganda ir jai būdingi bruožai gausiai ištirti. Šiame kontekste paminėtina A. El Difraoui analizė, kurioje, akcentuojant „kankinio“ figūros kulto svarbą¹⁵, paaiškinama ir istorinė džihadistinės propagandos raida; L. Bindner analizė, aiškinanti prieš Prancūziją nukreiptus džihadistų naratyvus;

⁷John Horgan, *Walking Away From Terrorism: Accounts of Disengagement From Radical and Extremist Movements*, London: Routledge, 2009, 152.

⁸Haoues Seniguer, „De quelques réflexions sur les sinuosités de la radicalisation“, *Histoire, monde et cultures religieuses*, 39, 3, 2016, 13-31.

⁹Régis Meyran, „Une génération nihiliste. Entretien avec Olivier Roy.“, 2015. <https://www.scienceshumaines.com/une-generation-nihiliste-entretien-avec-olivier-roy_fr_33973.html> [Žiūrėta 2018 09 19].

¹⁰Anne Châteauneuf-Malclès, „La sociologie de la radicalisation : entretien avec Farhad Khosrokhavar“, 2016. <<http://ses.ens-lyon.fr/articles/la-sociologie-de-la-radicalisation-entretien-avec-farhad-khosrokhavar-291659>> [Žiūrėta 2018 09 19].

¹¹Hakim El Karoui, *La fabrique de l'islamisme*, Paris: Institut Montaigne, 2018, 12-13.

¹²Petter Nesser, „Military Interventions, Jihadi Networks, and Terrorist Entrepreneurs: How the Islamic State Terror Wave Rose So High in Europe“, *CTC Sentinel*, 12, 3, 2019. <<https://ctc.usma.edu/app/uploads/2019/03/CTC-SENTINEL-032019.pdf>> [Žiūrėta 2019 04 03].

¹³United Nations, Security Council, „Letter dated 15 January 2019 from the Chair of the Security Council Committee“, 2019, 14. <https://www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2019/02/N1846950_EN.pdf> [Žiūrėta 2019 03 03].

¹⁴Haroro J. Ingram, „What Happens When ISIS Becomes an Online Caliphate?“, 2017. <<https://nationalinterest.org/feature/what-happens-when-isis-becomes-online-caliphate-21732?page=2>> [Žiūrėta 2018 09 19].

¹⁵Abdelassem El Difraoui, *Le djihadisme*, Paris: Presses Universitaires de France, 2016.

Pierre Conesa et al. parengta frankofoniškos „Daech” propagandos studija¹⁶, kurioje, kaip ir Hasna Hussein publikacijose¹⁷, pabrėžiamas džihadistų propagandos profesionalumas, gebėjimas pritaikyti diskursą atitinkamai auditorijai, pasiūlyti alternatyvią pasaulio viziją, apimančią politinius, socialinius ir dvasinius aspektus, atskleidžiamas diskursui būdingas dvinaris pasaulio vaizdavimas. Tuo tarpu H. J. Ingram¹⁸ džihadistų propagandą analizuoja ją siedamas su „atsakomybės ginti” (angl. „Responsibility to Protect”, „R2P”) principu, kurį džihadistai pritaiko informacinėje kovoje kritikuodami Vakarų valstybių diplomatines pastangas ir taikomą ginkluotos jėgos panaudojimą siekiant apsaugoti civilius musulmoniškuose kraštuose. Nors su terorizmu susijusių veikėjų naudojimosi internetine erdve rezultatai Unesco pranešime laikomi „neaiškiais”¹⁹, tyrėjams kvescionuojant, ar propaganda išties gali lemti teroro aktų vykdymą²⁰, propagandos šaltiniai akademikų tarpe visgi pripažįstami kaip galintys būti „įžanginiu” arba radikalizacijos „sustiprinimo” faktoriumi ar, tam tikrais atvejais, lemiančiu saviradikalizaciją veiksniu²¹. Tai lemia, jog džihadistų propaganda ir ryšių mezgimas naudojant socialinius tinklus dažnai laikoma ne tik kaip būdas rinkti lėšas, bet ir kaip bandymas radikalizuoti ir rekrutuoti asmenis Europoje²². Nepaisant „Islamo valstybės” resursų sumažėjimo bei kolektyvinių įvairių institucijų pastangų stebėti ir reguliuoti džihadistų skelbiamą komunikaciją, tikėtina, jog propagandą bus bandoma toliau vystyti, siekiant išlaikyti ryšius su tarptautine publika ir šalininkais²³.

Kaip pažymi Rémi Baudouï ir Frédéric Esposito, demokratinėse valstybėse pastebėjus, jog terorizmo grėsmė kyla ir iš vidaus, kova prieš transnacionalinį organizuotą terorizmą turėjo būti

¹⁶Pierre Conesa, François Bernard Huyghe ir Margaux Chouraqui, *La propagande francophone de Daech : la mythologie du combattant heureux*, Fondation Maison des Sciences de l’Homme – Fondation d’Aide aux Victimes du Terrorisme, 2016.

¹⁷Hasna Hussein, „La propagande comme première arme de guerre pour Daesh”, *Les Cahiers du journalisme - Recherches*, 2018, 2, 1, R39-R47.

Hasna Hussein, „La propagande de Daech”, *Esprit*, 10, 2016, 16-19.

¹⁸Haroro J. Ingram, „Jihadist ‘Responsibility to Protect’ Appeals: Propaganda Wars for the Moral High Ground”, 2019. <<https://icct.nl/publication/jihadist-responsibility-to-protect-appeals-propaganda-wars-for-the-moral-high-ground/>> [Žiūrėta 2019 03 19].

¹⁹Séraphin Alava et al., *Les jeunes et l’extrémisme violent sur les médias sociaux*, Paris: UNESCO, 2017.

²⁰Tahir Abbas, „Understanding the Nature of Online Extremist Narratives”, *The Challenge of Jihadist Radicalisation - In Europe and Beyond*, European Policy Centre, European Foundation for Democracy, Counter Extremism Project, 2017, 90-98.

²¹Benjamin Ducol et al., „Radicalisation et extrémisme violent à l’ère du Web. Numérique et radicalités violentes : au-delà des discours communs”, *Cahiers de la sécurité et de la justice*, 43, 2018, 93-101. <<https://inhesj.fr/evenements/tous-les-actualites/radicalisation-et-extremisme-violent-lere-du-web>> [Žiūrėta 2019 03 27];

Séraphin Alava, „Internet est-il un espace de radicalisation ?”, *Terminal*, 123, 2018. <<http://journals.openedition.org/terminal/3347>> [Žiūrėta 2018 12 19].

²²Europol, *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)*, 2018. <<https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018>> [Žiūrėta 2019 01 20].

²³Laurence Bindner, Raphael Gluck, „Trends in Islamic State’s Online Propaganda: Shorter Longevity, Wider Dissemination of Content”, 2018. <<https://icct.nl/publication/trends-in-islamic-states-online-propaganda-shorter-longevity-wider-dissemination-of-content/>> [Žiūrėta 2019 01 14].

peržiūrėta²⁴. Tai lėmė, jog Prancūzijoje, nors ir kiek vėliau nei kitose terorizmo paliestose Vakarų Europos valstybėse, atsigręžta ir į radikalizacijos prevenciją. Analitinio pobūdžio tekstai apie radikalizacijos prevenciją tiesiogiai susiję su situacija Prancūzijoje, juo labiau analizuojant empirinę medžiagą, yra negausūs, daugiausia dėmesio skiriant terorizmo plačiaja prasme, o ne radikalizacijos prevencijai. Neretu atveju apsiribojama atskirų aspektų, tokių kaip pavyzdžiui būtinybė atkreipti dėmesį į musulmonų bendruomenės Prancūzijoje integraciją, aptarimu²⁵, glaustomis situacijomis skirtingose valstybėse aptariančiomis lyginamosiomis apžvalgomis²⁶, studijose daugiau dėmesio skiriama deradikalizacijai²⁷, ką radikalizacijos prevencijos tyrėjai, tokie kaip Torne Bjørgo²⁸ bei Joshua J. Skoczylis²⁹, remiantis tuo, kokiai auditorijai taikomos prevencinės priemonės, laiko trečiuoju, t. y. aukščiausiuoju, prevencijos lygiu. Radikalizacijos prevencijos temą išeinant iš už deradikalizacijos rėmų aptaria Francesco Ragazzi³⁰ bei Didier Bigo³¹, kalbantys apie grėsmės išplėtimą, kadangi antiteroristinės priemonės šiuo atveju išplečiamos dėmesį sutelkiant ties „potencialiais nusikaltėliais“, tuo tarpu Jean-Luc Marret tendenciją taikyti prevenciją įtraukiant skirtingus veikėjus sieja su represines priemones vykdančių institucijų pajėgumo problematika išaugus džihadistų skaičiui³². Radikalizacijos prevencijos užtikrinimui internetinėje erdvėje skirta atsakomojo diskurso (pranc. contre-discours, contre discours) strategija ir ryškiausia jos realizavimo forma kampanija „Stop Djihadisme“ taipogi nėra nuodugnai iširtos. Atsakomasis diskursas per kampanijos prizmę aptariamas keliuose nedidelės apimties tekstuose, kur kalbama apie komunikacijos efektyvumą³³, pateikiama kritika dėl tokių aspektų kaip pavėluotas realizavimas („sekėjo iš paskos pozicija“), naujos dinamikos nesuteikimas ar nepatrauklių abstrakcijų, tokių kaip „gyventi kartu“ vartojimas³⁴. Taip pat abejojama, ar institucinės prigimties tekstai gali būti paveikūs

²⁴Rémi Baudouï, Frédéric Esposito, „Le homegrown jihadism et la recomposition de l'action publique de sécurité dans les États démocratiques européens“, *Pyramides*, 25, 2013, 229-246.

²⁵Pierre Conesa, „Quelle politique de contre-radicalisation en France ?“. Pranešimas, Paryžius, 2014 gruodžio 14 d.

²⁶Dorle Hellmuth, „Countering Jihadi Radicals and Foreign Fighters in the United States and France: Très Similaire!“, *Journal for Deradicalization*, 4, 2015, 1-43.

²⁷Sébastien Pietrasanta, „La déradicalisation, outil de lutte contre le terrorisme“. Pranešimas, Paryžius, 2015 birželio mėn.

²⁸Torne Bjørgo, „Dreams and disillusionment: Engagement in and disengagement from militant extremist groups.“, *Crime, Law and Social Change*, 2011, 55, 4, 277-285.

²⁹Joshua J. Skoczylis, *The Local Prevention of Terrorism: Strategy and Practice in the Fight Against Terrorism*, Springer, 2015.

³⁰Francesco Ragazzi, „The Paris attacks: magical thinking & hijacking trust“, *Critical Studies on Security*, 4, 2, 2016, 225-228.

³¹Didier Bigo, „Sécurité maximale et prévention? La matrice du futur antérieur et ses grilles“. Kn. Barbara Cassin (sud.), *Derrière les grilles - Sortons du tout-évaluation*, Paris: Fayard, 2014, 85-112.

³²Jean-Luc Marret, „Action-réaction : le terrorisme et l'État“, *Pouvoirs*, 158, 3, 2016, 5-14.

³³Nicolas Vanderbiest, „#StopDjihadisme : une communication politique plus qu'une campagne marketing“, 2015. <<http://www.reputatiolab.com/2015/01/stopdjihadisme-une-communication-politique-plus-qu'une-campagne-marketing/>> [Žiūrėta 2018 05 01].

³⁴Redwane El Bahar, „Le “contre-discours” : anatomie d'un échec annoncé“, 2018. <<http://oser-penser.fr/le-contre-discours-un-echec-annonce/>> [Žiūrėta 2019 01 06].

siekiant užkirsti kelią radikalizacijai³⁵. Būtent paskutinis aspektas akcentuojamas dažniausiai, ypač kviescionuojant vyriausybės galimybes pasiekti ir įtikinti džihadizmo idėjomis jau susidomėjusią publiką³⁶. Kaip bandymas giliau aptarti kampaniją paminėtinas Julien Fragnon straipsnis „La radicalisation sous emprise ? Le processus de radicalisation au prisme de Stop Djihadisme”³⁷, kuriame ištirta tai, kaip oficialiame vyriausybės diskurse pristatomos radikalizacijos priežastys ir pastebima, jog ji labiausiai aiškinama kaip per džihadistų diskursus vykdomos manipuliacijos rezultatas.

Egzistuojant tendencijai gausiai tirti radikalizacijos fenomeną ir džihadistų propagandą Prancūzijos vyriausybės vykdoma radikalizacijos prevencija per atsakomąjį diskursą lieka akademinų darbų nuošalyje. Visgi, siekiant taikyti efektyvias atsakomąsias priemones svarbu ne tik pažinti priešą, bet ir suprasti bei fiksuoti, kas kovojant su radikalizacija jau yra padaryta. Prieš terorizmą nukreiptus politinių lyderių diskursus konceptualizuojantys autoriai, tokie kaip Richard Jackson³⁸ ir David Campbell³⁹ konstatuoja, jog šie diskursai kuriami remiantis „išorė” / „vidus” (angl. internal/external), „užsienio” / „namų” (angl. foreign/domestic) arba „aš” / „kitas” (angl. self/other) kategorijomis, tokiu būdu terorizmo grėsmę konstruojant kaip išorinę. Išorinių veikėjų atžvilgiu konstruojama skirtybė tarptautiniuose santykiuose pripažįstama kaip padedanti formuoti nacionalinių valstybių identitetą⁴⁰, kadangi leidžia apibrėžti tam tikras grupės ar bendruomenės ribas. Tai lemia, jog saugumo politika orientuota į išorines grėsmes tampa valstybės identiteto formavimo ir patvirtinimo būdu. Visgi, radikalizacijos fenomenas verčia permąstyti šią problematiką, kadangi terorizmas, kaip išorės grėsmė, kurią lengviau įsisavinti, tampa ir vidine grėsmė. Kaip pastebi Antoine Hasday, džihadizmas ir jo įkvėpti teroro aktai daro įtaką demokratinėms visuomenėms, paveikia gyventojų psichologiją, kadangi įsteigia jose „nuolatine ir nematomą grėsmę”⁴¹.

Pasak R. Jackson, antiteroristinės praktikos tvirtinamos ir apibrėžiamos per prieš terorizmą nukreiptą kalbą, kuri talpina seriją prielaidų, įsitikinimų ir žinojimo apie terorizmo ir teroristų prigimtį, kas ir nulemia antiteroristines priemones⁴². Šiame kontekste, kuriame didelę svarbą turi

³⁵Jan-Jaap Van Eerten et al., *Developing a social media response to radicalization: The role of counter-narratives in prevention of radicalization and de-radicalization*, Amsterdam: WODC, 2017, 100.

³⁶Marc Hecker, „Web social et djihadisme : du diagnostic aux remèdes”, *Focus stratégique*, 57, 2015, 1-49.

³⁷Julien Fragnon, „La radicalisation sous emprise ? Le processus de radicalisation au prisme de Stop Djihadisme”, *Quaderni*, 95, 1, 2018, 13-38.

³⁸Richard Jackson, *Writing the War on Terrorism: Language, Politics and Counter-terrorism*, Manchester: Manchester University Press, 2005, 61.

³⁹David Campbell, *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1992, 73.

⁴⁰Thomas Diez, „Europe’s Others and the Return of Geopolitics”, *Cambridge Review of International Affairs*, 17, 2, 2004, 319-335.

⁴¹ Antoine Hasday, „Comment le terrorisme transforme les démocraties (souvent pour le pire)”, 2017. <<https://www.slate.fr/story/133916/comment-terrorisme-transforme-democraties>> [Žiūrėta 2019 05 09].

⁴²Richard Jackson, *Writing the War on Terrorism: Language, Politics and Counter-terrorism*, Manchester: Manchester University Press, 2005, 8.

diskursyvinės praktikos, radikalizacijos prevencijos problematika analizuojama remiantis XX-o amžiaus pabaigoje pradėta formuluoti Kopenhagos mokyklos teorija⁴³ ir iš jos kylančiu Ole Wæver suformuluotu saugumizavimo arba sugrėsminimo (angl. securization) konceptu, kuriame saugumas laikomas socialiai sukonstruotu jį artikuliuojant per diskursą. Kopenhagos mokyklos teorijoje ne tik teigiama, jog žinojimą apie saugumą gali lemti diskursyvinės praktikos, bet ir praplečiama tradicinė saugumo samprata, siejama su valstybe ir jos gynyba išorinių karinių grėsmių atžvilgiu, taip leidžiant tirti įvairesnio pobūdžio nacionaliniam saugumui kylančias grėsmes. Saugumizavimą galima suprasti kaip „iš viršaus į apačią“ (angl. top-down) vykstantį procesą, leidžiantį atskleisti, kaip politiniai lyderiai visuomenei radikalizaciją pristato kaip saugumo problemą ir kaip siūlo ją spręsti.

Šio **tyrimo problema** — nors terorizmas įprastai vertinamas kaip išorės grėsmė kylanti valstybių saugumui, suaktyvėjus islamistinės radikalizacijos fenomenai Vakarų Europoje, nėra aišku, ar oficialiuose instituciniuose diskursuose išlaikoma išorės-vidaus dichotomija. Valstybėms turint tendenciją padalinti politinę erdvę į valdomą „vidų“ ir anarchinę „išorę“, taip sudarant prielaidą „išorę“ konstruoti kaip grėsmę⁴⁴ ir kurti „aš“ / „kitas“ opoziciją, verta kelti **klausimą**, kaip Prancūzijos vyriausybė kalba apie saugumą ir kaip atsakomajame diskurse konstruoja islamistinės radikalizacijos grėsmę, kylančią ir šalies viduje. Šio **tyrimo tikslas** — ištirti kampaniją „Stop Djihadisme“ ir išsiaiškinti, ar visuomenei skirtame prevenciniame diskurse radikalizacijos grėsmė konstruojama per „aš“, ar per „kitas“ prizmę. Keliami **uždaviniai**: 1. Apžvelgti saugumizavimo procesui keliamas sąlygas; 2. Aptarti atsakomojo diskurso specifiką; 3. Ieškoti saugumizavimo logikos kampanijoje „Stop Djihadisme“; 4. Ištirti, kaip kampanijoje aiškinama radikalizacijos grėsmė Prancūzijoje; 5. Įvertinti, kokia rolė atsakomajame diskurse suteikiama džihadistų propagandai; 6. Nustatyti, kokios priemonės kovojant su radikalizacija pateikiamos kaip reikalingos; 7. Įvertinti „aš“ ir „kitas“ skirties, kaip identiteto formavimo priemonės, siekiant užtikrinti saugumą, panaudojimą atsakomajame diskurse. **Tyrimo ginamoji tezė** — Prancūzijos vyriausybės atsakomajame diskurse radikalizacijos problema saugumizuojama per „kito“ identiteto konstravimą. Šio **tyrimo objektas** — radikalizacijos kaip grėsmės raiška atsakomajame diskurse, o **tyrimo aktualumas** grindžiamas tuo, jog teroristinių organizacijų propaganda, skatinanti islamistinę radikalizaciją įvairių valstybių piliečių tarpe, nenustoja būti aktuali, kas lemia tai, jog verta analizuoti propagandai prieštaraujančias, į prevencijos lauką įeinančias, diskursyvinės praktikas, taip siekiant papildyti suvokimą apie pastarųjų praktikų galimą potencialą. Tuo pačiu šiame darbe siekiama prisidėti prie saugumizavimo studijų jas papildant empirine medžiaga, liečiančia situaciją Prancūzijoje bei atkreipiant dėmesį į

⁴³ Barry Buzan, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, London: Lynne Rienner Publishers, Roudler, 1998.

⁴⁴ Gražina Miniotaitė, Dovilė Jakniūnaitė, „Lietuvos saugumo politika ir identitetas šiuolaikinių saugumo studijų požiūriu“, *Politologija*, 3, 23, 2001, 1-23.

saugumizavimo ir identiteto ryšį ne tik griežtai išorinių ar vidinių, bet ir mišrių grėsmių kontekste. Tyrimo problematikai analizuoti pasitelkiamas diskurso analizės metodas.

1. Teorinis pagrindas

1.1. Saugumizavimo teorija

XX-o amžiaus pabaigoje išplėtotoje su Kopenhagos Konfliktų ir Taikos Tyrimų Institutu siejamoje Kopenhagos mokyklos teorijoje saugumo samprata, tradiciškai siejama su valstybe ir jos gynyba išorinių karinių grėsmių atžvilgiu, išplėsta — nors teigiant, jog saugumas yra išlikimas egzistencinių grėsmių akivaizdoje⁴⁵ arba laisvės nuo grėsmių siekimas, išlaikoma tradicinė saugumo-išlikimo logika, saugumo samprata praplečiama Barry Buzan suformuotos sektorių (karinio, politinio, ekonominio, socialinio, aplinkosauginio)⁴⁶ kategorizacijos dėka, be valstybės, ją pripažįstant istoriškai glaudžiausiai susijusia su saugumo lauku, įterpiančią naujus galimus referencinius objektus (angl. referent objects), kurių išlikimui kyla grėsmė ir kurių teisė egzistuoti nekelia abejonių. Saugumo darbotvarkės gilinimas (angl. deepening) įterpiančią kitus galimus referencinius objektus nei valstybė susijęs ir su jos platinimu (angl. broadening), įtraukiant naujus grėsmės šaltinius, tokius kaip terorizmas ar didelio masto migrantų judėjimai⁴⁷.

Pasak B. Buzan, „Tikrų grėsmių ne tik neįmanoma išmatuoti, bet jos gali būti ir neįjaučiamos. Tuo tarpu grėsmės, kurios suvokiamos kaip dominuojančios, gali būti nerealios.“⁴⁸ — remiantis Kopenhagos mokyklos prieiga saugumo klausimu ar problema tam tikra praktika gali tapti nebūtinai dėl „tikros“ grėsmės buvimo, bet dėl to, jog ji pristatoma kaip tokia. Kaip pastebi Dovilė Jakniūnaitė, pagal šią logiką nėra jokios prasmės ginčytis, ar grėsmės įvertintos objektyviai ar ne, prasmingiau yra suprasti grėsmių konstravimo procesą⁴⁹. Grėsmės konstravimą apibrėžia Ole Wæver suformuluotas saugumizavimo arba sugrėsmiminimo (angl. securitization) konceptas, kuriame ypatingą reikšmę analizuojant su saugumu susijusią problematiką įgyja diskursas, jam priskiriant pragmatines funkcijas. Kitaip tariant, saugumizuojančio veikėjo (ang. securitizing actor), kuriuo dažniausiai būna politiniai lyderiai, biurokratijos, vyriausybės ar interesų grupės, argumentuojantys, jog reikalinga ginti valstybės, tautos, civilizacijos ar didesnės bendruomenės saugumą, atitinkamą principą ar sistemą, pasakymas (angl. utterance) prilyginamas veiksmui⁵⁰. Saugumizavimo teorijos kontekste reikšminga kalbos akto kategorija — remiantis idėja, jog tariant žodžius kažkas yra padaroma, kalbos aktas gali būti suprantamas kaip transformuotis tam tikrą viešą problemą į saugumo iššūkį, pateisinant veiksmus, išėinančius iš už įprastų politinės procedūros ribų. Neatmetama ir atvirkštinė,

⁴⁵Barry Buzan, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, 27.

⁴⁶Barry Buzan, *Žmonės, valstybės ir baimė*, Vilnius: Eugrimas, 1997, 51-52.

⁴⁷Anne-Marie Le Gloannec, Bastien Irondelle ir David Cadier, „New and Evolving Trends in International Security“, *Transworld Papers*, 2013, 13. <https://www.iai.it/sites/default/files/TW_WP_13.pdf> [Žiūrėta 2019 03 03].

⁴⁸Barry Buzan, *Žmonės, valstybės ir baimė*, 159.

⁴⁹Dovilė Jakniūnaitė, „Kritinės saugumo studijos XXI amžiuje: kur kreipti Lietuvos saugumo politikos tyrimus?“, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, 2013–2014, 12, 2014, 31-49.

⁵⁰Barry Buzan, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, 26.

desaugumizavimo, seka, kuomet saugumizuota problema gali būti grąžinama į įprastą politinę darbotvarkę. Atitinkamo saugumo sektoriaus dinamikai įtakos turi ir funkciniai veikėjai (angl. functional actors), galintys padaryti reikšmingą įtaką saugumizavimo procesui jį stabdydami arba skatindami, taigi saugumizavimas gali būti suprantamas kaip intersubjektyvus socialinis konstruktas, artikuliuojamas per diskursą.

Viešiesiems klausimams galint būti ne tik saugumizuotiems, bet ir nepolitizuotiems (valstybė tokių klausimų nesprendžia, jie neįrašomi į viešuosius debatus ir sprendimuose) bei politizuotiems (tokio pobūdžio klausimai yra viešosios politikos dalis, reikalaujanti vyriausybės sprendimų ir išteklių paskirstymo), akivaizdu, jog saugumizavimo praktikai, kuri gali būti laikoma ir ekstremalesne politizacijos forma, keliamos tam tikros sąlygos. Šios sąlygos susijusios su kalbos vartojimu, kai diskurse teigiama apie egzistencines grėsmes, kylančias referenciniams objektams ir skubą jas spręsti imantis ypatingų priemonių (tai laikoma „saugumizuojančiu ėjimu“ (angl. securitizing move)) bei su auditorijos pritarimu. Saugumizavimo praktikoje tuo pačiu išskiriamos vidinės, t. y. lingvistinės-gramatinės (sekimas saugumo forma ir gramatika bei planu, į kurią įtraukiama egzistencinė grėsmė, kelio atgal nebuvimas, galimos išeities pasiūlymas, leksikos pritaikymas atitinkam sektoriui) bei išorinės, t. y. kontekstualios ir socialinės (socialinis saugumizuojančio veikėjo kapitalas susijęs su galimybe įtikinti auditoriją, grėsmės susiejimas, su objektais, kurie įprastai laikomi grėsmingais), kalbos akto sąlygos⁵¹. Kaip pastebi Thierry Balzacq, saugumizavimas artikuliuoja, jų nepainiodamas tarpusavyje, grėsmės konstravimo ir grėsmės valdymo politiką⁵² — neįprastų priemonių, apie kurias kalbama, ėmimasis, nėra būtina sąlyga⁵³. Saugumizavimo studijose pirmiausia siekiama paaiškinti, kaip vyksta transformacija, dėl kurios tam tikras klausimas virsta saugumo problema.

Saugumizavimo atveju tam tikras klausimas gali būti pristatomas įvairiai — tiek kaip egzistencinė grėsmė kylanti kolektyviniam ar nacionaliniam identitetui, tiek kaip visuomenei ar valstybei⁵⁴. B. Buzan atkreipia dėmesį, jog būtent nacionalinis identitetas yra centrinis saugumo problematikos komponentas — nacionalinio saugumo problemos turinį pirmiausia sudaro valstybių sugebėjimas išlaikyti savo nepriklausomą identitetą ir funkcinį integralumą⁵⁵. Nacionalinis identitetas Kopenhagos mokyklos teorijoje suprantamas kaip diskursyvi konstrukcija, o ne savaime suprantama duotybė. Kaip pastebi Thomas Diez, tarptautiniuose santykiuose identitetas dažniausiai pozicionuojamas kaip reikalaujantis „kito“ egzistavimo ir yra apibrėžiamas artikuliuojant skirtumą

⁵¹Barry Buzan, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, 32-33.

⁵²Thierry Balzacq, *Théories de la sécurité. Les approches critiques*, Paris: Presses de Sciences Po, 2016, 195.

⁵³Barry Buzan, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, 24.

⁵⁴Philippe Bourbeau, „Politisatio et sécuritisation des migrations internationales : une relation à définir”, *Critique internationale*, 61, 4, 2013, 127-145.

⁵⁵Barry Buzan, *Žmonės, valstybės ir baimė*, 161.

išorinių veikėjų atžvilgiu⁵⁶. Nors Lene Hansen atkreipia dėmesį, kad identitetai nebūtinai konstruojami remiantis kardinalia „aš“ ir „kitas“ skirtimi⁵⁷, pasak R. Jackson, „aš“ ir „kitas“ dichotomija itin pasireiškia oficialiose prieš terorizmą nukreiptose kalbose, kur diskursyviai kuriamas išorinis „priešiškas kitas“, sustiprinantis „savo“, nacionalinio, identiteto kūrimą⁵⁸. Chantal Mouffe pastebi, jog politiniuose diskursuose taip pat iškyla moralizavimo aspektas, lemiantis tai, jog valstybėse plėtojama ne tik „mes“ ir „jie“ skirtis, bet, pasirinkus tam tikrą su moralę susijusį žodyną, kuriamos „gėrio“ ir „blogio“ kategorijos, pastarąją priskiriant priešui⁵⁹.

Taigi, Kopenhagos mokyklos siūlojoje saugumizavimo teorijoje iškyla tokie saugumo analizės vienetai kaip saugumizuojantys veikėjai, funkciniai veikėjai bei referencijos objektas ar objektai. Tiriant klausimus, kurie dramatinuojami, apibrėžiami kaip reikalaujantys greito sprendimo, neįprastų priemonių ėmimosi, remiamasi tuo, kas saugumizuoja (saugumizuojančio veikėjo svarba), kas apibrėžiama kaip grėsmė (Th. Balzacq papildydamas Kopenhagos mokyklos teoriją siūlo naują kategoriją, grėsmės šaltinį įvardijant „referenciniu subjektu“)⁶⁰, kam ji kyla (referencinių objektų analizė), bei kodėl, su kokiais rezultatais ir kokiomis sąlygomis saugumizuojama, kas paaiškina saugumizavimo (ne)sėkmingumą bei šios praktikos kontekstą. Tam tikras klausimas sėkmingai saugumizuotu tampa tada, kai auditorija kolektyviai pritaria dėl iškeltos grėsmės ir nesipriešina saugumizuojančio kalbos akto metu siūlomoms neįprastoms priemonėms — priešingu atveju tegalime kalbėti apie saugumizuojančio ėjimo įgyvendinimą. Visgi, pažymėtina, jog auditorijos pritarimo aspektas neretu atveju akcentuojamas kaip saugumizavimo teorijos ribotumas, auditorijos ir jos santykį su kitais veikėjais laikant neaiškiai apibrėžtu⁶¹. Šią problematiką siūloma spręsti peržiūrint auditorijos rolę, remiantis empirika prireikus darant skirtį tarp skirtingas roles turinčių auditorijų⁶² bei akcentuojant konteksto išryškino svarbą kiekvienu atveju⁶³.

⁵⁶Thomas Diez, „Europe’s Others and the Return of Geopolitics”, *Cambridge Review of International Affairs*, 17, 2, 2004, 319-335.

⁵⁷Lene Hansen, *Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*, New York: Routledge, 2013, 6.

⁵⁸Richard Jackson, *Writing the War on Terrorism: Language, Politics and Counter-terrorism*, Manchester: Manchester University Press, 2005, 59.

⁵⁹Chantal Mouffe, *On the Political*, New York: Routledge, 2005, 75.

⁶⁰Thierry Balzacq, „The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”, *European Journal of International Relations*, 2005, 11, 171-201.

⁶¹Holger Stritzel, „Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond”, *European Journal of International Relations*, SAGE Publications and ECPR-European Consortium for Political Research, 13, 3, 2007, 357-383.

⁶²Paul Roe, „Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK’s Decision To Invade Iraq”, *Security Dialogue*, 39, 6, 2008, 615-635.

⁶³Thierry Balzacq, „The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”, *European Journal of International Relations*, 2005, 11, 171-201.

1.2. Atsakomojo diskurso fenomenas

Kaip pastebi Julien Fragon, Prancūzijos politiniai lyderiai ilgą laiką apie kovą su terorizmu komunikavo „diskretiškai“⁶⁴. Lūžinis momentas, kai Prancūzijos politinėje erdvėje islamistinė radikalizacija buvo pradėta aktualizuoti kaip problema ir buvo įtraukta į saugumo darbotvarkę įvyko 2014-ais metais, pastebėjus reikšmingą į kovos zoną Sirijoje ir Irake išvykusiųjų skaičiaus augimą⁶⁵. 2015-ųjų metų sausio 7, 8, 9 dienomis vykdyti teroro aktai bei lapkričio 13-osios įvykiai pasižymėję itin dideliu aukų skaičiumi lėmė ne tik „Daech“ saugumizavimą visoje Vakarų Europoje⁶⁶, bet ir paskatino debatus apie terorizmą vykdančius asmenis ir priežastis, skatinačias Prancūzijos gyventojus tapti džihadizmo ideologijos šalininkais, kas lėmė, jog politiniame diskurse terminą „terorizmas“ vis dažniau pradėjo keisti „radikalizacijos“ sąvoka⁶⁷. Pasak Caroline Guibet Lafaye, didesnis dėmesis skiriamas radikalizacijos procesams terorizmo prevencijos kontekste gali būti aiškinamas kaip priemonė, leidžianti išplėsti grėsmės šaltinius ir „viešojo veiksmo“ taikinius⁶⁸. Remiantis šia pozicija, pavojus tampa mažiau apibrėžtas, jis subjektyvizuojamas, kadangi smurtinio akto intencija tampa svarbesne už patį aktą. Grėsmės išplėtimo aspektą pažymi ir Francesco Ragazzi, kurio teigimu, kovoje su terorizmu nebeapsiribojama vien teroro aktų vykdymo prevencija bei aptikimu, tačiau siekiama koncentruotis ir į procesus, dėl kurių kai kurie asmenys „tampa teroristais“⁶⁹. Ši tendencija susijusi su tuo, jog atkreipus dėmesį į radikalizacijos fenomeną Prancūzijos antiteroristinė prieiga, tradiciškai laikyta griežtai teismine/legalistine⁷⁰, buvo pradėta diversifikuoti, siekiant užbėgti įvykiams už akių kuo ankstesnėje stadijoje.

Nors islamistinės propagandos poveikis ne visada laikomas esminiu radikalizacijos procese (kaip minėta, internete randama informacija ir socialiniai tinklai gali lemti saviradikalizaciją, būti „įžanginiu“, radikalizacijos „sustiprinimo“ faktoriumi arba radikalizacijos procese nefigūruoti)⁷¹,

⁶⁴Julien Fragon, „La radicalisation sous emprise ? Le processus de radicalisation au prisme de Stop Djihadisme”, *Quaderni*, 95, 1, 2018, 13-38.

⁶⁵Le Sénat, „Filières « djihadistes » : pour une réponse globale et sans faiblesse”, 2015. <<http://www.senat.fr/rap/r14-388/r14-3882.html#toc32>> [Žiūrėta 2018 06 19].

⁶⁶Clara Eroukhanoff, „Securitisation Theory”, Kn. Stephen Mcglinchey et al. (sud.), *International Relations Theory*. Bristol: E-International Relations, 2017, 104-109. <<https://www.e-ir.info/publication/international-relations-theory/>> [Žiūrėta 2019 03 02].

⁶⁷Isabelle Lacroix, „Radicalisations et jeunesses”, *INJEP Notes & rapports, Revue de littérature*, 2018, 2.

⁶⁸Caroline Guibet Lafaye, „Interprétations politiques de la causalité terroriste”, *Metabasis.it*, 3, XI, 21, 2016, 27-54. <http://www.metabasis.it/articoli/21/21_Guibet%20Lafaye.pdf> [Žiūrėta 2018 06 19].

⁶⁹Francesco Ragazzi, „Vers un « multiculturalisme policier » ? La lutte contre la radicalisation en France, aux Pays-Bas et au Royaume-Uni”, *Les Études du CERi*, 206, 2014. <https://www.sciencespo.fr/ceri/sites/sciencespo.fr/cei/files/Etude_206.pdf> [Žiūrėta 2018 06 10].

⁷⁰Brian T. Preece, „Community-based Counterterrorism: What French Security Forces Can Learn from the British CONTEST Model”, *Claremont-UC Undergraduate Research Conference on the European Union*, 6, 2016. <<https://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1115&context=urceu>> [Žiūrėta 2018 06 19].

⁷¹Benjamin Ducol et al., „Radicalisation et extrémisme violent à l'ère du Web. Numérique et radicalités violentes : au-delà des discours communs”, *Cahiers de la sécurité et de la justice*, 43, 2018, 93-101. <<https://inhesj.fr/evenements/tous-les-actualites/radicalisation-et-extremisme-violent-lere-du-web>> [Žiūrėta 2019 03 27].

vyriausybės lygmenyje susirūpinta internetinėje erdvėje platinama radikalia islamistine komunikacija, ją matant vienu populiariausių džihadistinių idėjų sklaidos ir teroristų rekrutavimo kanalų. Šalia pirmiau pradėtų taikyti sekimu, prievarta paremtų „kietųjų“ priemonių, tokių kaip 2014-ų metų lapkričio 13-os dienos įstatyme numatytos bausmės terorizmo apologijos atveju internete, ar su džihadizmo idėjomis siejamų tinklapių panaikinimas, jų nerodymas internetinės paieškos puslapiuose⁷², imtasi ir „minkštųjų“ priemonių, kurios įprastai siejamos su įvairių veikėjų, tokių kaip profesionalai, religiniai atstovai ar civilinės visuomenės organizacijos, įtrauktimi, stengiantis atpažinti radikalizaciją, skatinti dialogą ir kurti priešingus nei radikalių ideologijų atstovų naratyvus⁷³. Akcentuojant priešingų džihadistų komunikacijai diskursyvinių praktikų svarbą, šiame kontekste reikšmingą vietą užima 2014-2016-ais metais pareigas ėjusio Ministro Pirmininko Manuel Valls vadovaujamos Prancūzijos vyriausybės iškelta ir pristatyta kaip viešąjį interesą ginanti bei nuo partinės politikos atribota atsakomojo diskurso strategija. Ši strategija 2016-ais metais parengtame vyriausybės veiksmų plane „Plan d’action contre la radicalisation et le terrorisme“ vadinama prioritetine siekiant ekstremistinės propagandos įtakos susilpninimo užtikrinimo. Kaip teigiama dokumente, „būtina, kad institucijos ir civilinė visuomenė skleistų pliuralistinius atsakomuosius diskursus tam, kad nekvescionuojamai neapykantai internete nebūtų palikta vietos“⁷⁴. Nors ir tolimesniuose kovai su terorizmu ir radikalizacija Prancūzijoje skirtuose planuose, tokiuose kaip „Plan national de prévention de la radicalisation „Prévenir pour protéger““ (2018)⁷⁵ pabrėžiama svarba plėtoti pliuralistinius, įvairius registrus apimančius, iš civilinės visuomenės kylančių veikėjų vystomus atsakomuosius diskursus, vyriausybės iniciatyva vystomas prieš džihadistų propagandą nukreiptas atsakomasis diskursas pripažįstamas kaip vyraujantis⁷⁶.

Įprastai vyriausybių žinutės, kuriomis siekiama atsakyti į internetinėje erdvėje platinamą džihadistų propagandą ir kovoti su ekstremistinėmis ideologijomis skirstomos į strateginės valstybių komunikacijos (angl. government strategic communications), alternatyvių naratyvų (angl. alternative narratives) ir kontr-naratyvų (angl. counter-narratives) kategorijas, pastarąją kategoriją siejant su civiline visuomene kaip pagrindiniu žinučių skleidėju⁷⁷. Visgi, kaip tai pastebi Andrew Glizzard,

⁷²L’Assemblée nationale, le Sénat, „Loi n° 2014-1353 du 13 novembre 2014 renforçant les dispositions relatives à la lutte contre le terrorisme“, 2014.

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000029754374&categorieLien=id> [Žiūrėta 2019 03 27].

⁷³Francesco Ragazzi, „The Paris attacks: magical thinking & hijacking trust“, *Critical Studies on Security*, 4, 2, 2016, 225-228.

⁷⁴Le Gouvernement de la République française, *Plan d’action contre la radicalisation et le terrorisme*, 2016, 52.

⁷⁵Atsakomojo diskurso plėtojimo svarba pabrėžiama ir 2018-ųjų metų vyriausybės plane: Le Gouvernement de la République française, *Plan national de prévention de la radicalisation „Prévenir pour protéger“*, 2018.

⁷⁶Le Gouvernement de la République française, Fiche technique société civile, „Qu’est-ce que le contre-discours ?“, 2017, <http://www.pyrenees-orientales.gouv.fr/content/download/21324/162655/file/1-%20Qu%20est-ce%20que%20le%20contre-discours.pdf> [Žiūrėta 2018 06 19].

⁷⁷Rachel Briggs, Sebastien Feve, *Review of Programs to Counter Narratives of Violent Extremism. What Works and What Are the Implications for Government?*, London: Institute for Strategic Dialogue, 2013.

neretai atsakomieji naratyvai, nors ir pateikiami kaip pagrindinė terorizmo ar smurtinio ekstremizmo prevencijos priemonė, praktikoje stokoja konceptualaus aiškumo⁷⁸. Kodėl Prancūzijos vyriausybės komunikaciją pasirinkta įvardinti atsakomojo diskurso terminu, nėra aišku. Atsakomojo diskurso fenomeną išsamiausiai paaiškina kalbotyros ir argumentacijos specialistai, pastebintys, jog atsakomuoju diskursu galima laikyti bet kokį diskursą, kuris „save apibrėžia per artimumą arba diferenciaciją kitų diskursų atžvilgiu“⁷⁹. Christian Plantin papildo šią sampratą, išskirdamas 3 vienetus — aktantus: „siūlantį“ (pranc. *proposant*), „opozicionuojantį“ (pranc. *opposant*) ir taip vadinamą „trečiąjį“ (pranc. *tiers*), kuriais pasitelkus atsakomuoju diskursu laikomas „opozicionuojantis“ diskursas, konfrontuojantis su atitinkamu „siūlančiu“ diskursu, siekiant įtikinti „trečiąjį elementą“, t. y. publiką⁸⁰. Tuo tarpu, kalbant apie socialinius mokslus, nepaisant Michel Foucault atsakomųjų diskursų susiejimo su socialinių veikėjų kova⁸¹, situacija kur kas kompleksiškesnė, kadangi atsakomasis diskursas frankofoniškoje erdvėje dažniausiai tiriamas kaip periferinis⁸², t. y. jis siejamas su emancipacijos bandymais, siekiant pasipriešinti dominuojančiam instituciniam diskursui. Mūsų atveju tiriamo Prancūzijos vyriausybės formuojamo diskurso netilpimas į šiuos dominuojantį institucinį diskursą ar jo hegemoniją ginčijančio diskurso rėmus rodo sunkumus siekiant rasti bendrą vardiklį apibrėžiant atsakomojo diskurso fenomeną socialinių mokslų kontekste. Visgi, atsižvelgiant į konteksto svarbą kiekvienu atskiru atveju, siūloma nebandyti esencializuoti atsakomųjų diskursų bei į kiekvieną atvejį žvelgti atskirai⁸³.

Pasak Beatrice ir Bob de Graaff, vyriausybės plėtojami teiginiai nėra vien tekstai — jie kuria realybę, o antiteroristinės priemonės užduoda toną politiniam ir viešajam debatui⁸⁴. Remiantis saugumizavimo logika, klausimai, juos įvardijus kaip saugumo ir tai įtvirtinus politinėje darbotvarkėje atitinkamai ir tampa saugumo politikos dalimi. Demokratinėse sistemose tam tikru momentu viešojoje sferoje turi būti paaiškinta, kodėl situacija susiejama su saugumu ir gali legitimiai būti valdoma kitaip (net jeigu nusprendžiama tam tikros informacijos nepateikti visuomenei, turi būti paaiškinama, kodėl)⁸⁵, kas susiję su įvardijama „Stop Djihadisme“ kampanijos misija — „paaiškinti plačiajai visuomenei [su džihadizmu siejamos radikalizacijos] fenomeną, informuoti apie priemones,

⁷⁸Andrew Glazzard, „Losing the Plot: Narrative, Counter-Narrative and Violent Extremism”, *The International Centre for Counter-Terrorism - The Hague* 8, 2017, 1-21.

⁷⁹Marianne Doury, Mathieu Quet ir Assimakis Tseronis, „Le façonnage de la critique par les dispositifs. Le cas du débat sur les nanotechnologies”, *Semen*, 39, 2015. <<http://journals.openedition.org/semn/10472>> [Žiūrėta 2018 12 09].

⁸⁰Christian Plantin, *L'argumentation. Histoire théories et perspectives*, Paris: Presses Universitaires de France, 2005.

⁸¹Michel Foucault, *L'ordre du discours*, Paris: Gallimard, 1971, 2.

⁸²Marc Angenot, „Hégémonie, dissidence et contre-discours : réflexions sur les périphéries du discours social en 1889”, *Études Littéraires*, 22, 2, 11-24. <<https://doi.org/10.7202/500895AR>> [Žiūrėta 2018 09 05].

⁸³Lise Jacquez, „De la difficulté de défendre les sans-papiers dans l'espace public français : typologie et analyse des contre-discours militants (2006-2010)”, *Semen*, 39, 2015. <<http://journals.openedition.org/semn/10482>> [Žiūrėta 2018 12 12].

⁸⁴Beatrice de Graaf, Bob de Graaff, „Bringing politics back in: the introduction of the ‘performative power’ of counterterrorism”, *Critical Studies on Terrorism*, 3, 2, 261-275, 2010.

⁸⁵Barry Buzan, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, 28.

kurių imasi valstybė, dekonstruoti džihadistinę propagandą ir kviesti būti budriems”⁸⁶. B. Buzan et al. pažymi su saugumo problematika siejamų tekstų viešumo arba oficialumo svarbą: „kadangi saugumo argumentas yra galingas instrumentas, jo prigimtis nėra būti paslėptam”⁸⁷, kas leidžia Prancūzijos vyriausybę laikyti saugumo dinamiką apibrėžiančiu saugumizuojančiu veikėju, o ryškiausią atsakomojo diskurso pavyzdį, Prancūzijos vyriausybės kampaniją „Stop Djihadisme” — saugumizuojančiu kalbos aktu, aktualizuojančiu radikalizacijos problemą.

1. 3. Diskurso analizės metodas ir analizuojami šaltiniai

Tiriant saugumizavimą dažniausiai pasitelkiamas diskurso analizės metodas. Nepaisant to, kad diskurso analizė yra heterogeniška ir kartais įvardijama kaip labiau esanti metodų ir priemonių grupė nei viena, vientisa technika⁸⁸, egzistuoja tam tikri bendri diskurso analizės principai, tokie kaip naudojimas „natūraliai atsirandančiais” tekstais ar kalbomis, dėmesio skyrimas kalbos ir jos kaip socialinį gyvenimą struktūruojančio veiksnio reikšmei, konteksto svarba, diskurso kaip socialinės praktikos matymas, dėmesio atkreipimas į tai, kaip veikėjai interpretuoja, kategorizuoja ir konstruoja socialines praktikas bei interpretatyvumas atliekant analizę⁸⁹. Remiantis šia prieiga, kalba kuria socialinės realybės reprezentacijas, kurios ir konstruoja socialinę realybę, taigi realybė suvokiama kaip esanti pažini per kalbą.

Diskurso analizę politikos mokslų lauke galima laikyti į problemą orientuota (angl. problem-driven) prieiga, kadangi į tam tikrą empirinį fenomeną, tokį, kaip, pavyzdžiui, terorizmas ar radikalizacija, žiūrima kaip į tam tikrame kontekste sukonstruotą problemą. Taikant diskurso analizės metodą, tikslas yra paaiškinti, kaip analizuojamos diskursyvinės formos buvo sukonstruotos, o ne pateikti priežastiniais ryšiais paremtus socialinių fenomenų aiškinimus. Kaip pažymi Jason Glynos et al., diskurso analizės tikslas nėra išspręsti problemą, kai tiriamų socialinių struktūrų ar taisyklių egzistavimas suprantamas kaip duotybė — tyrimo objektas turi būti konstruojamas⁹⁰. Socialinio

⁸⁶Le Gouvernement de la République française, „Stopdjihadisme: retour sur 2 ans de lutte contre la propagande djihadiste”, 2017. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/stopdjihadisme-retour-2-ans-lutte-contre-propagande-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 03 20].

⁸⁷Barry Buzan, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, 177.

⁸⁸Mark L. Knapp, John A. Daly (sud.), *Handbook of Interpersonal Communication*, 3 leid. Newbury Park, CA: Sage, 2002, 103.

⁸⁹Susan Ainsworth, „Discourse Analysis as Social Construction: Towards Greater Integration of Approaches and Methods”, Melbourne: University of Melbourne, 2001, 1-24.

<https://www.academia.edu/941319/Discourse_analysis_as_social_construction_Towards_greater_integration_of_approaches_and_methods> [Žiūrėta 2019 03 07].

⁹⁰ Jason Glynos et al., „Discourse Analysis: Varieties and Methods”, 2009, 10. <http://eprints.ncrm.ac.uk/796/1/discourse_analysis_NCRM_014.pdf> [Žiūrėta 2018 10 09].

objekto identifikavimas bei konstravimas vadinamas diskursyvosios erdvės artikuliuavimu, kurio vienas iš būdų ir yra saugumizavimas.

Kopenhagos mokyklos teoretikams B. Buzan, O. Wæver, J. de Wilde saugumą matant kaip socialiai konstruojamą konceptą⁹¹, šiuo atžvilgiu įžengiame į socialinio konstruktyvizmo lauką, kuriame kalbėjimas suvokiamas kaip turintis normatyvines pasekmes⁹². Remiantis socialinio konstruktyvizmo perspektyva, priešingai nei objektyvistine, kurioje diskursas suprantamas kaip būdas apibūdinti „tikrus“ fenomenus, diskursai yra praktikos, kurios užima aktyvią rolę fenomenams suteikiant reikšmes. Su tuo susijęs įsitikinimas, jog objektyvi mokslinė tiesa neegzistuoja: kalba išreiškianti socialinę realybę turi būti interpretuojama. Atitinkamai ir egzistencinės grėsmės samprata saugumizavimo teorijoje laikoma subjektyviu dalyku, priešingai nei realizmo prieigos atveju saugumo studijose, kur akcentuojama materiali grėsmės prigimtis⁹³. Tai, kas kelia pavojų priklauso nuo bendros veikėjų sampratos apie tai — socialinės tikrovės realumą ir objektyvumą gali patirti tik patys socialiniai veikėjai⁹⁴.

Taikant diskurso analizės metodą reikšminga yra konteksto, kuriam priskiriamos sukonstruotos pasaulio reprezentacijos, svarba. Kaip pastebi Inga Vinogradnaitė, kalbant apie tai, kokie yra diskursų socialiniai efektai, socialinis konstruktyvizmas remiasi identitetų konstravimo logikos supratimu⁹⁵. Šis identitetų konstravimas kuriamas per panašumą ar skirtybę ir suponuoja tam tikrų grupių, tokių kaip „mes“ ir „jie“, „savi“ ir „priešai“ išskyrimą. Tekstų analizė leidžia tirti, kokios grupės išskiriamos ir, atitinkamai, kokie identitetai konstruojami tam tikru atveju. Remiantis konstruktyvistine teorija, valstybių identitetų konstravimas taipogi remiasi šia logika — identitetai vykstant diskursui konstruojami per sugretinimą ir priešingybę kitų tarptautinės bendruomenės narių atžvilgiu⁹⁶. Pažymėtina, jog, nors kiekvienu diskursu siekiama dominuoti diskursyvinėje erdvėje, apribojant kitų reikšmių srautą ir sukonstruojant centrą⁹⁷, šioje erdvėje esančios reikšmės, taigi ir identitetai, diskurso analizėje nėra suvokiami kaip nekintanti duotybė.

Šiame magistro darbe pasirinkta tirti charakteringiausių institucinio atsakomojo diskurso Prancūzijoje pavyzdį — visuomenei skirtą Prancūzijos Respublikos vyriausybės informacinės

⁹¹Ralf Emmers, „Securitization“, Kn. Alan Collins (sud.), *Contemporary security studies*. New York: Oxford university press, 2007, 109-125.

⁹²Nicholas Onuf, „Speaking of Policy“. Kn. Vendulka Kubálková (sud.), *Foreign Policy in a Constructed World*. New York: M. E. Sharpe, 2001, 77-95.

⁹³Ralf Emmers, „Securitization“, Kn. Alan Collins (sud.), *Contemporary security studies*. New York: Oxford university press, 2007, 109-125.

⁹⁴Inga Vinogradnaitė, *Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas. Metodinė priemonė politikos mokslų studentams*, Vilnius: VU TSPMI, 2006, 31.

⁹⁵Ten pat, 33.

⁹⁶Charlotte Heath-Kelly, „Post-structuralism and constructivism“, Kn. Richard Jackson (sud.), *Routledge Handbook of Critical Terrorism Studies*, New York: Routledge, 136-159.

⁹⁷Ernesto Laclau, Chantal Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*, 2 leid., London: Verso, 2001, 112.

tarnybos (Service d'information du Gouvernement) pilotuojamą kampaniją „Stop Djihadisme”, prie kurios rengimo prisidėjo Vidaus, Gynybos, Užsienio reikalų, Teisingumo bei Švietimo ministerijos⁹⁸. Kampanijos pagrindą sudaro portalas *stop-djihadisme.gouv.fr*, jį papildant tą patį pavadinimą „Stop Djihadisme” išlaikančiais puslapiais socialiniuose tinkluose *Facebook* ir *Twitter*. 2015-ųjų metų sausio mėnesio 28-ą dieną⁹⁹ paleistas portalas 2016-ųjų metų lapkritį buvo peržiūrėtas ir transformuotas, šiame darbe tiriama pastaroji jo versija. Pilotinio skaitymo metu paaiškėjęs tinklapyje skelbiamu turinio atkartojimas socialinėse medijose lėmė, jog analizės pagrindą sudaro portale *stop-djihadisme.gouv.fr* 2016-ųjų — 2019-ųjų metų laikotarpiu publikuota medžiaga. Portalas suskirstytas į penkis pagrindinius teminius blokus: 1. „Radikalizacija” („La radicalisation”), 2. „Ką daryti?” („Que faire ?”), 3. „Džihadistinis terorizmas” („Le terrorisme djihadiste”), 4. „Kova su terorizmu ir radikalizacija” („La lutte contre le terrorisme et la radicalisation”), 5. „Atakos atveju” („En cas d'attaque”). Analizei atrinkti 72 straipsniai (žr. Priedas nr. 1) apima visus teminius blokus, išskyrus pastarąjį, kuriame pateikiami patarimai, kaip elgtis teroro akto atveju, kas lemia šios medžiagos nerelevantiškumą tyrimo objekto atžvilgiu. Remiantis diskurso analizės metodo principais, pirmiausia, neturint išankstinių nuostatų, tekstuose buvo apžvelgti visi elementai, kadangi jokia pavienė teksto struktūra negali pasiekti to efekto, kurį tekstas turi jo skaitytojui¹⁰⁰. Atradus tam tikrus su žodynu ir tekstų vidine struktūra susijusius pasikartojančius motyvus jie buvo sugrupuoti ir aprašyti, o vėliau atlikta interpretacija, siekiant atskleisti artikuliuojamas reikšmes, susijusias su radikalizacijos kaip grėsmės konstravimu.

⁹⁸L'Assemblée nationale, „Rapport d'information sur les moyens de Daech”, 2, 3964, 2016, 465.

⁹⁹Le Gouvernement de la République française, „Être intransigeant sur la sécurité de tous. La lutte contre le terrorisme.”, 2017. <<https://www.gouvernement.fr/action/la-lutte-contre-le-terrorisme>> [Žiūrėta 2018 06 19].

¹⁰⁰Inga Vinogradnaitė, *Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas. Metodinė priemonė politikos mokslų studentams*, Vilnius: VU TSPMI, 2006, 44.

2. Analizės rezultatai

2. 1. Radikalizacijos grėsmė

2. 1. 1. Referencinis subjektas radikalizacija

Kampanijoje „Stop Djihadisme” islamistinės radikalizacijos grėsmė saugumizuojama ją sutapatinant su terorizmo grėsme. Džihadizmą apibrėžiant kaip ekstremistinę ideologiją, kuria, naudojant terorą ir ginkluotą kovą, siekiama primesti radikalią ir iškreiptą islamo viziją, paremtą grįžimu į tai, kas apibūdinama kaip „tikras islamas”¹⁰¹ saugumizuojama pasitelkiant smurtinių veiksmų ir įprastai tvarkai kylančio pavojaus motyvus, kas atsispindi ir kampanijoje pateikiamame terorizmo aiškinime, jį suprantant kaip vykdomą su tikslu „bauginti gyventojus arba versti vyriausybę <...> priimti tam tikrą sprendimą arba nuo jo susilaikyti”¹⁰². Tiek kalbant apie džihadizmo ideologiją paremtą radikalizaciją, tiek apie terorizmą, apeliuojama į grėsmės kilimą saugumui ir įprastoms valdymo formoms. „Radikalizuotis, tai ne tik ginčyti ar atmesti įprastą tvarką. Džihadistinė radikalizacija yra vedama noro pakeisti demokratiją teokratija, besiremiančia islamo teise (šaryja) naudojant smurtą ir ginklus”¹⁰³, kas tuo pačiu liudija apie saugumizavimo ėjimui būdingus elementus: saugumizuojantis veikėjas, t. y. Prancūzijos vyriausybė, kalba apie grėsmę, kylančią vienam iš kertinių valstybės principų — demokratijai, taigi ir valstybei, jos stabilumui, įprastai tvarkai. Radikalizacija tendencingai saugumizuojama suponuojant, jog nedarant veiksmų demokratija naudojant prievartą bus pakeista teokratinio režimu, kuriame bus remiamasi islamišku sociumo tvarkymo principu „šaryja”, taip pat klausimas susiejamas su saugumizavimo kalbos aktui būdingais kontekstualiais elementais, grėsmę keliančiais objektais, tokiais kaip ginklai, taip stiprinant pavojaus efektą.

Kalbant apie radikalizacijos grėsmę Prancūzijoje saugumizuojami tiek džihadizmo ideologiją perimę šalyje gyvenantys pavieniai ar mažose vietinio lygmens dariniuose veikiantys teroro aktus potencialiai galintys įvykdyti asmenys, tiek užsienio (Viduriniųjų Rytų) ekstremistinės grupuotės, suplanavusios teroro aktus Prancūzijoje. Atitinkamai kampanijoje atkreipiamas dėmesis į „reikšmingą” pavojų sudarančių prancūzų kovotojų sugrįžimą iš konflikto zonų Sirijoje ir Irake. Nors dėl kovoti išvykusių Prancūzijos piliečių grįžimo tebevyksta debatai ir oficiali vyriausybės pozicija dėl tolimesnio šių asmenų likimo nepateikta, kampanijoje, kalbant apie moterų ir jų vaikų grįžimą

¹⁰¹ Le Gouvernement de la République française, „La mouvance djihadiste”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/mouvance-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 02 22].

¹⁰² Le Gouvernement de la République française, „Qu’est-ce que le terrorisme ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/risque-terroriste/quest-ce-que-terrorisme>> [Žiūrėta 2019 02 22].

¹⁰³Ten pat.

teigiama, jog grįžimas netolimoje ateityje įvyks „be abejonės“¹⁰⁴, kas taipogi liudija apie kylančios grėsmės efekto stiprinimą. Kampanijoje skiriama dėmesio „al-Qaeda“ organizacijai, akcentuojant jos „pasaulinio džihado“¹⁰⁵ tikslą ir ją susiejant su atsakomybės dėl gausybės teroro atakų visame pasaulyje prisiėmimu, tuo pačiu ir 2015-ų metų sausio 7-os dienos ataka satyrinio savaitraščio „Charlie Hebdo“ redakcijoje, tačiau pagrindiniu priešu laikoma „Daech“ organizacija, kuri pozicionuojama kaip siekianti išplėsti savo įtaką ir „teroro sistemą“ už Vidurinių Rytų ribų ir esanti atsakinga dėl radikalizacijos Prancūzijos piliečių tarpe, kas rodo siekį atsakomybę dėl radikalių asmenų šalies viduje perkelti išorės priešui.

Šiame kontekste paminėtinas tendencingas termino „daech“ vartojimas. Nors pasirinkus vartoti šį arabiško organizacijos pavadinimo „Dawla al-islamiya fil-'Iraq wa-Sham“¹⁰⁶ (lt. „Irako ir Sirijos Islamo valstybė“ arba „Irako ir Levanto Islamo valstybė“) trumpinį, „Islam valstybės“ elementas išlieka, pasirinkimas rodo Prancūzijos vyriausybės pasirinktos pozicijos demonstravimą — neištariant junginio „Islam valstybė“ prancūzų kalba vyriausybės lygmenyje suponuojamas organizacijos kaip valstybės ar kalifato nepripažinimas ir atsiribojimas nuo religinės, islamo, dimensijos, džihadizmą laikant „iškreipta“, taigi nelegitimia, jo versija. „Daech“ terminas pačios organizacijos narių yra atmetamas, arabofoniškame pasaulyje jis dėl savo fonetinio panašumo su kitais arabų kalboje egzistuojančiais terminais turi menkinančią potekstę, taigi šis pasirinkimas nėra neutralus. „Daech“ rašymas iš mažosios raidės taip pat nėra atsitiktinumas — tokiu būdu rodoma nepagarba priešui, stengiamasi jį delegitimizuoti, kartu išlaikant saugumizavimo logiką ir teigiant, jog pastangos kovoti su džihadistų grupuotėmis, ypač „Daech“, yra reikalingos „labiau nei bet kada“¹⁰⁷, taip įsteigiant kelio atgal nebuvimą kovos su grėsme akivaizdoje. Pabrėžiama, jog būtent „Daech“ iškilimas siejasi su „grėsmės intensifikacija“, kadangi ši organizacija tiesiogiai suplanavo didelio masto teroro aktus Prancūzijoje, tokius kaip 2015 metų lapkričio 13-osios dienos teroro aktai Paryžiuje ir Saint-Denis, pritraukė reikšmingą Prancūzų kovotojų skaičių į Siriją ir Iraką, taip pat su grėsmės intensyvumu siejama ir organizacijos internete bei socialiniuose tinkluose platinama propaganda, kuri apibūdinama ne tik kaip skatinanti neapykantą, bet ir sudaranti palankias sąlygas radikaliems asmenims vykdyti teroro aktus.

¹⁰⁴ Le Gouvernement de la République française, „Radicalisation djihadiste : les jeunes filles prises pour cible“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/traiter-radicalisation/radicalisation-djihadiste-jeunes-filles-prises-cible>> [Žiūrėta 2019 02 12].

¹⁰⁵ Le Gouvernement de la République française, „Comprendre ce qu'est al-qaida en 4 points“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/al-qaida/comprendre-ce-quest-al-qaida-4-points>> [Žiūrėta 2019 02 21].

¹⁰⁶ Catherine Gouëset, „Daech, Isis, EI: comment nommer les djihadistes d'Irak et de Syrie?“, 2014. <https://www.lexpress.fr/actualite/monde/proche-moyen-orient/daech-isis-ei-comment-nommer-les-djihadistes-d-irak-et-de-syrie_1576903.html> [Žiūrėta 2018 12 04].

¹⁰⁷ Le Gouvernement de la République française, „La mouvance djihadiste“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/mouvance-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 02 22].

Kalbant apie radikalizavusius Prancūzijos gyventojus, kampanijoje teigiama, kad šie asmenys praktikuoja religiją tokiu būdu, jog atsiskiria nuo visuomenės, apleidžia „pasaulietiškos minties modelius“, racionalumą, mokslo pasiekimus, remiasi „vis labiau ir labiau obskurantistinėmis ir netolerantiškomis religinės minties sistemomis“¹⁰⁸. Kitaip tariant, asmuo dėl džihadistinės radikalizacijos tampa „kitu“, „svetimu“ visuomenei, tokiu būdu įsteigiant „mes“ (valstybė, visuomenė) ir „jie“ (džihadistai) skirtį, dvejus skirtingus identitetus. Kampanijoje išskiriamos galimos bandančių prisijungti prie džihadistinių teroristinių grupuočių asmenų kategorijos ir teigiama, jog labiausiai paplitę būtent „tapatybės radikalieji“ (pranc. les radicalisés identitaires), netekę ryšių su Prancūzijos visuomene ir vakarietiškomis vertybėmis, naujojoje tapatybėje ieškantys prieglobščio ir problemų sprendimo bei norintys atkeršyti visuomenei dėl „tikrų ar įsivaizduojamų“ nesėkmių ir neteisybės¹⁰⁹. Su didžiausia grėsme siejami politiniai-religiniai radikalūs asmenys, kuriems „šventojo karo idėja yra didžiausios svarbos politinis projektas“, „šaryja turi įsigalėti pasaulyje“ ir kurių identitetas „visų pirma yra religinis, o ne nacionalinis ar etnis“¹¹⁰, kas taipogi rodo „kito“ identiteto kūrimą. Pažymėtina, jog išskiriami ir individai, prie teroristinių organizacijų prisijungti įkvėpti „idealistinių“, „humanitarinių“, „romantinių“ motyvų. Ši kategorija netiesiogiai daugiausia siejama su Prancūzijos teritoriją palikti nusprendusiomis moterimis ir jaunomis merginomis¹¹¹, kurios vaizduojamos kaip vedamos idealų apie santuoką, altruistinių paskatų, jų išvykimą į Sirijos ir Irako zoną daugiausia aiškinant noru padėti šių valstybių civiliams. Visgi, kad ir kokie bebūtų motyvai, skatinantys prisijungti prie radikalų judėjimų, į moteris raginama žiūrėti ne kaip į aukas, o kaip į veikėjas¹¹². Islamistinė radikalizacija Prancūzijos piliečių tarpe pozicionuojama kaip asmens pasirinkimas, kai renkamas, ar išlaikyti „prancūziškąjį“, kartu ir „vakarietiškąjį“ identitetą, ar priimti radikalų islamistinių grupuočių, tokių kaip „Daech“ siūlomą su demokratija ir Respublikos bei vakarietiškomis vertybėmis nesuderinamą tapatybę, kurią priėmus toleruojamas su džihadistine ideologija siejamas smurtinių veiksmų vykdymas siekiant pakeisti nusistovėjusią tvarką.

¹⁰⁸Le Gouvernement de la République française, „À quel moment peut-on parler de radicalisation ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/identifier-radicalisation/a-quel-moment-peut-on-parler-radicalisation>> [Žiūrėta 2019 02 23].

¹⁰⁹Le Gouvernement de la République française, „Qui sont les radicalisés identitaires ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/explication-du-phenomene/qui-sont-radicalises-identitaires>> [Žiūrėta 2019 02 22].

¹¹⁰Le Gouvernement de la République française, „La radicalisation djihadiste, qu'est-ce que c'est ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/explication-du-phenomene/radicalisation-djihadiste-quest-ce-que-cest>> [Žiūrėta 2019 02 25].

¹¹¹Le Gouvernement de la République française, „Radicalisation : ce qui séduit les jeunes filles dans l'idéologie djihadiste“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/explication-du-phenomene/radicalisation-ce-qui-seduit-jeunes-filles-lideologie>> [Žiūrėta 2019 02 22].

¹¹²Le Gouvernement de la République française, „Radicalisation djihadiste : les jeunes filles prises pour cible“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/traiter-radicalisation/radicalisation-djihadiste-jeunes-filles-prises-cible>> [Žiūrėta 2019 03 22].

2. 1. 2. Referencinis objektas Prancūzija

„Daech” organizaciją pozicionuojant kaip pagrindinį priešą, pažymima, kad jos keliamą grėsmę nekyla vien Prancūzijai, ji suvokiama kaip globali, grėsmės platumą kampanijoje laikant „trejopu”¹¹³: pirmuoju atveju „Daech” grėsmė kyla Artimųjų ir Vidurinių Rytų regiono, ypač Sirijos ir Irako, civiliams, ypatingai ten esančioms religinėms ir etninėms mažumoms; antruoju atveju kalbama apie pavojų regiono ir už jo ribų esančių valstybių gyventojams, valstybinėms struktūroms ir teritoriniam stabilumui, ką lemia organizacijos bendradarbiavimas su kitomis teroristinėmis grupuotėmis ir teroro aktų organizavimas; trečiuoju atveju išskiriama Prancūzija ir „visi, kurie priešinosi [„daech”] teroro projektui”. Pastaruoju atveju išskirtini tokie vienetai kaip koalicijos šalys, Vakarų valstybės, Europa, kur, kaip teigiama, „Daech” smurtinėmis priemonėmis siekia primesti „totalitarinę”¹¹⁴, taigi neribotą valdymą ir visišką individų ir viešojo gyvenimo kontrolę apimančią, ideologiją kampanijoje siejamą su organizacijos lyderių fanatiniu milenarizmu. Nepaisant Prancūzijos kaip referencinio objekto persidengimo su Vakarų, Europos ir koalicijos šalių lygmenimis, radikalaus islamizmo sukeltos grėsmės lygis, juo labiau dėl reikšmingo, lyginant su kitomis Vakarų Europos valstybėmis, šalies viduje radikaliais tapusių asmenų skaičiaus (paminima, jog 2017-ų metų rudenį buvo pranešta apie „kiek daugiau nei 12800” radikalius asmenis, be to, iš maždaug 3000 Vakarų Europą palikusių užsienio kovotojų „kiek daugiau nei 1000” išvyko būtent iš Prancūzijos)¹¹⁵, valstybėje laikomas „padidinto lygio”, Prancūziją išskiriant kaip išskirtinių atakų objektą ir jai priskiriant „ypatingo taikinio” (pranc. cible spécifique)¹¹⁶ poziciją.

Kas liečia Prancūzijos kaip ypatingą svarbą globalios džihadizmo grėsmės akivaizdoje turinčio objekto priežastis, vyriausybė daro perskyrą tarp to, ką džihadistai deklaruoja ir tarp to, kaip, remiantis vyriausybės pozicija, yra iš tikrųjų. Ypatingas dėmesis čia skiriamas „Daech” propagandai, kurios argumentus siekiama atremti vadovaujantis mito ir realybės, arba mito paneigimo, logika, prieš argumentus vadinant „grynu melu grįstais pretekstais”¹¹⁷. Vienas iš pasikartojančių motyvų susijęs su musulmonų vieta Prancūzijoje arba islamo ir pasaulietiškos demokratijos suderinamumo klausimu — siekiama paneigti džihadistų teiginius, jog Prancūzijoje egzistuoja priešiškus

¹¹³ Le Gouvernement de la République française, „Qu’est-ce que daech ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/daech/quest-ce-que-daech>> [Žiūrėta 2019 03 10].

¹¹⁴ Le Gouvernement de la République française, „Qu’est-ce que le terrorisme ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/risque-terroriste/quest-ce-que-terrorisme>> [Žiūrėta 2019 03 10].

¹¹⁵ Le Gouvernement de la République française, „Quel est l’état de la menace terroriste en France ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/risque-terroriste/quel-est-letat-menace-terroriste-france>> [Žiūrėta 2019 03 10].

¹¹⁶ Le Gouvernement de la République française, „Pourquoi la France est-elle la cible des djihadistes ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/pourquoi-france-est-elle-cible-djihadistes>> [Žiūrėta 2019 03 10].

¹¹⁷Ten pat.

išpažįstantiems islamą ir kad islamo religija yra nesuderinama su demokratine sistema: „Prancūzija kariauja tik prieš džihadistines gruputes ir saugo visus piliečius, kad ir kokia būtų jų religija”¹¹⁸. Taip pat kontrargumentuojama, jog teroristinės grupuotės atmeta bet kokią aplinką, kurioje akiai nesekama jų taisyklėmis ir pateisina smurtą prieš visus, kurie nėra jų ideologijos šalininkai, nepriklausomai nuo to, ar musulmonai jie, ar ne, bei pažymima, jog „daech teigia, kad reprezentuoja musulmonus, tačiau organizacija nesako, kad jų pirmosios aukos būtent ir yra patys musulmonai”¹¹⁹, kas rodo, jog vyriausybės atsakomajame diskurse siekiama saugumizuoti radikalią džihadizmo ideologiją ir jos inspiruotą smurtinių veiksmų vykdymą, o ne religinę, islamo, praktiką.

Taip pat kampanijoje atsakoma į propagandoje vyraujančią kritiką, nukreiptą į Prancūzijos dalyvavimą koalicijoje. Vyriausybė dalyvavimą koalicijoje grindžia „Daech” sunaikinimo būtinybe, organizaciją pateikiant kaip besivadovaujančią nedemokratiškais principais, kas lemia, jog atsakas kovoje su tokiu priešu gali ir turi peržengti įprastas politines normas. Taip pat vyriausybė akcentuoja tai, jog, pavyzdžiui, Irake Prancūzijos pajėgos aktyvios, nes siekia saugumo atstatymo, nacionalinės sanglaudos užtikrinimo, rūpinasi vietos gyventojų sveikata, edukacija, priverstais palikti gyvenamąsias vietas asmenimis, paveldo apsauga, kovoja su nebaudžiamumo problematika¹²⁰. Iškeliant minėtus aspektus bei tai, jog valstybė, kaip teigiama, vardan kolektyvinio saugumo, nori prisidėti prie „tvarių politinių išėties būdų”¹²¹ Libijoje, Sirijoje ir Irake, kur siekia „darnos”, „susitaikymo”, vykdo humanitarinę pagalbą¹²², pabrėžiamas šalies indėlis ieškant taikių, demokratijos principais paremtų sprendimų konfliktų akivaizdoje. Tokiu būdu valstybės intervencijos teisinamos jas pateikiant kaip būtinas saugant demokratijos principus ir, per skirtį su nedemokratiška „Daech” prigimtimi, stiprinamas demokratinio valstybės identiteto formavimas. Kitaip tariant, priešą pateikiant kaip žiaurų, laukinį, Prancūzija siekia pagrįsti savo veiksmus ir pateikti save kaip ginančią, nešančią, siekiančią užtikrinti legitimius standartus.

Prancūzijos vyriausybei, valstybę ir jos interesus aiškinant kaip ypatingą džihadistų taikinį centre atsiduria Prancūzijos prieštaravimo „Daech” „teroro projektui” ir kitokio identiteto aspektas. Džihadistų identitetui, siejamam su, kaip minėta, obskurantistinėmis ir netolerantiškomis religinės

¹¹⁸ Le Gouvernement de la République française, „Comment la propagande de daech est-elle organisée ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/comment-propagande-daech-est-elle-organisee>> [Žiūrėta 2019 03 10].

¹¹⁹Ten pat.

¹²⁰Le Gouvernement de la République française, „L’après-daech : comment la France s’engage”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/laction-france-a-linternational/lapres-daech-comment-france>> [Žiūrėta 2019 03 14].

¹²¹Le Gouvernement de la République française, „L’action de la France au sein de la coalition internationale contre daech”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/laction-france-au-sein-coalition-internationale-contre-daech>> [Žiūrėta 2019 03 14].

¹²²Le Gouvernement de la République française, „Comprendre la situation géopolitique du terrorisme djihadiste”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/risque-terroriste/comprendre-situation-geopolitique-du-terrorisme-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 03 14].

minties sistemomis bei žiaurumu, priešinamas „Respublikos ir pasaulietiškas”¹²³, demokratinėmis vertybėmis, tokiomis kaip laisvė ir lygybė, paremtas identitetas: „Irake ir Sirijoje žmonėms vykdomos egzekucijos dėl to, jog jie pasiklausė muzikos ar surūkė cigaretę”¹²⁴, teigiama vyriausybės kampanijoje, tokiu būdu iliustruojant, jog prisijungus prie „Daech”, laisvės, kuriomis kasdienybėje gali naudotis kiekvienas to norintis Prancūzijos gyventojas, gali būti neprieinamos, o pasirinkus daryti tam tikrus veiksmus laukia žiaurios, demokratinėse sistemose netaikomos bausmės. Šis „Respublikos ir pasaulietiškas” identitetas Prancūzijos vyriausybės atsakomajame diskurse priskiriamas visuomenės nariams, kas lemia į Prancūziją nukreiptos grėsmės išėjimą iš už Prancūzijos teritorijos ribų — pavojus egzistuoja bet kurioje kitoje šalyje esantiems valstybės piliečiams¹²⁵. Nepaisant kampanijoje skiriamo didesnio dėmesio Prancūzijos sostinei Paryžiui, kurį, kaip teigiama, džihadistai, dėl žmonių gyvenimo būdo, nepelnytai laiko „pasibjaurėjimo ir perversijos sostine”¹²⁶, pavojus kylantis Prancūzijos visuomenei dėl jos identiteto saugumizuojamas jį visuomenei pristatant kaip kolektyvinį, galintį kilti bet kurioje vietoje ir bet kuriuo metu, net ir tada kai „grėsmė atrodo mažiausia”¹²⁷.

Taigi, radikalizacijos grėsmė vyriausybės kampanijoje pateikiama kaip padidinto lygio ir saugumizuojama, ją sutapatinant su teroro aktų vykdymu. Džihadizmo ideologija konstruojama kaip pateisinanti ir skatinanti smurtinių veiksmų naudojimą su tikslu primesti teokratinį režimą, kurį priešinant demokratinei sistemai, suponuojama, jog nevykdant veiksmų kraštutiniu atveju Respubliką per smurtinį džihado įgyvendinimą pakeistų kalifatas. Radikalaus džihadizmo grėsmė suvokiama kaip plataus pobūdžio, ji nėra pozicionuojama kaip kylanti vien Prancūzijai, tačiau šalis pateikiama kaip pasirinktas ypatingas taikinytis būtent dėl demokratiško identiteto, Respublikos vertybių. Pagrindiniu priešu laikoma teroristinė organizacija „Daech”, kurios veikla lemia tai, jog Prancūzijos piliečiai tampa radikaliais, pasirenka naują identitetą ir netenka ryšių su likusia visuomene bei nori jai atkeršyti, kas lemia tai, jog kuriant skirtį tarp dviejų priešingų skirtingomis vertybėmis paremtų identitetų, atsakomybė dėl šalies viduje kylančios grėsmės perkélima išorės priešui.

¹²³ Le Gouvernement de la République française, „Pourquoi la France est-elle la cible des djihadistes ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/pourquoi-france-est-elle-cible-djihadistes>> [Žiūrėta 2019 03 14].

¹²⁴Ten pat.

¹²⁵Le Gouvernement de la République française, „Quelles sont les menaces pour les ressortissants français à l'étranger ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/risque-terroriste/quelles-sont-menaces-ressortissants-francais-a-letranger>> [Žiūrėta 2019 03 14].

¹²⁶ Le Gouvernement de la République française, „Pourquoi la France est-elle la cible des djihadistes ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/pourquoi-france-est-elle-cible-djihadistes>> [Žiūrėta 2019 03 14].

¹²⁷Le Gouvernement de la République française, „Face au risque terroriste, quels réflexes adopter au quotidien ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/face-au-risque-terroriste/face-au-risque-terroriste-quels-reflexes-adopter-au-quotidien>> [Žiūrėta 2019 03 14].

2. 2. Referencinis subjektas ir diskursas: „Daech” propaganda kaip radikalizaciją skatinantis veiksnys

2.2.1. „Daech” propagandai suteikiami bruožai

„Stop Djihadisme” kampanijoje virtualiai erdvei suteikiama didelė reikšmė, teigiant, jog internetas ir socialiniai tinklai užima svarbią vietą organizuojant su terorizmu susijusius veiksmus¹²⁸. Tuo pačiu didelis dėmesis skiriamas džihadistų diskursui, kuris kampanijoje daugiausia pristatomas vartojant propagandos terminą. Kalbant apie džihadistų diskursą tendencingai vartojama militaristinė retorika: „kova medijose yra stipriai palaikoma [džihadistų] teoretiko Al Souri, lygiai taip pat kaip ir politinės bei karinės operacijos”¹²⁹, „Karas su teroristinėmis organizacijomis vyksta ne tik konflikto zonoje. Internetinė erdvė yra plačiai naudojama džihadistų, kurie ten platina propagandos žinutes.”¹³⁰, „džihadistai naudoja propagandos ir smurto ginklus, tarnaujančius jų pasaulio užkariavimo ir Vakarų sugriovimo strategijai”¹³¹, kas liudija apie džihadistų komunikacijos virtualioje erdvėje saugumizavimą. Kovą diskursyvinėje erdvėje sulyginant su materialiais karo veiksmais ir pabrėžiant kylančios grėsmės intensyvumą, kadangi teigiama, jog internete ir socialiniuose tinkluose „kiekvieną dieną”, „masiškai” platinimos neapykantą skatinančios žinutės, būtinybė konfrontuoti su propaganda pateikiama kaip ne ką mažiau svarbesnė už kitas kovos su terorizmu ar radikalizacija priemones.

Kalbant apie pagrindinio priešo „Daech” propagandą, kuri kampanijoje siejama su totalitarine ideologija, besiremiančia „komplotistine pasaulio interpretacija”¹³², labiausiai akcentuojamas sąmokslų teorijos aspektas, palaikymą komplotizmo idėjoms laikant „paskutiniu etapu vedančiu link radikalizacijos”¹³³. Sąmokslų teorija čia suprantama kaip teorija, kuria sistemingai atmetama tam tikro įvykio bendrai priimta versija ir kuria siekiama įrodyti, jog ši versija kyla iš sąmokslų, kurstomo aktyvios daugumos. Teigiama, jog sąmokslų teorija konsoliduoja savęs kaip aukos reprezentaciją ir

¹²⁸Le Gouvernement de la République française, „Quel est le rôle d'internet dans la radicalisation djihadiste ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/quel-est-role-dinternet-radicalisation-djihadiste>>

[Žiūrėta 2019 03 15].

¹²⁹Le Gouvernement de la République française, „Lutte contre la propagande djihadiste : les réponses à vos questions”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/lutte-contre-propagande-djihadiste-reponses-a-vos-questions>> [Žiūrėta 2019 03 15].

¹³⁰Le Gouvernement de la République française, „Lutter contre la propagande djihadiste sur internet”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/relayer-contre-discours/lutter-contre-propagande-djihadiste-internet>> [Žiūrėta 2019 03 15].

¹³¹Le Gouvernement de la République française, „Pourquoi la France est-elle la cible des djihadistes ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/pourquoi-france-est-elle-cible-djihadistes>> [Žiūrėta 2019 03 15].

¹³²Le Gouvernement de la République française, „Stopdjihadisme: retour sur 2 ans de lutte contre la propagande djihadiste”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/stopdjihadisme-retour-2-ans-lutte-contre-propagande-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 03 15].

¹³³Le Gouvernement de la République française, „#QRdjihadisme : Prévention de la radicalisation : que peut faire l'État ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/qr-djihadisme-prevention-radicalisation-que-peut-faire-letat>> [Žiūrėta 2019 03 15].

legitimizuoja smurtą kaip atsaką¹³⁴. Aukos aspektas džihadizmo atveju pasireiškia per tai, jog galvojama, kad visuomenė jaučia neapykantą islamo religijai, ką Prancūzijos vyriausybė griežtai neigia, džihadistų diskurso nepabijant pavadinti „paranojišku“¹³⁵. Būtent islamo ir musulmonų vietos klausimas vakarietiškoje visuomenėje įvardijamas kaip argumentas, kurį džihadizmo ideologijos atstovai tarptautinei auditorijai skirtame diskurse naudoja dažniausiai, siekdami iššaukti teroristinius veiksmus, kas, vyriausybės teigimu, lemia, jog šiuo atveju peržengiamos išraiškos laisvės (pranc. *liberté d’expression*) principo ribos.

Siekiant dekonstruoti „Daech“ propagandai būdingus bruožus stiprinamas skirtingų identitetų elementas. Teigiant, jog sąmokslų teoriją pasitelkiančių džihadistų vienas tikslų yra pakeisti įvykių eigą savo naudai ir viešojo intereso nenaudai¹³⁶ vyriausybė siekia parodyti, kad propaganda tiki tie, kuriems nerūpi bendra visuomenės gerovė. Džihadistų diskursai apibrėžiami kaip paremti binariu pasaulio matymu, paremtu „supaprastintomis“ blogai/gerai, tyra/netyra opozicijomis, taip dalijant žmones į dvi „simplistines“ kategorijas: tuos, kurie jiems pritaria ir tuos, kurie ne, taigi vertus mirties¹³⁷. Tai lemia priešo demonizavimą, Ch. Mouffe siejamą su moralizavimo aspektu — Prancūzijai ir jos visuomenei priskiriamas kolektyvinis bendros gerovės siekimas, tuo tarpu džihadizmo šalininkai pateikiami kaip kategoriškai ginantys vien savo interesus, kas gali lemti tokius amoralius veiksmus, kaip žudymas tų, kurie nepritaria džihadizmo idėjoms. Kampanijoje taip pat pabrėžiama, jog su sąmokslų teorijomis siejamam džihadistų diskursui būdinga stigmatizuoti ir šmeižti nepritariančius jų pasaulėžiūrai individus ar individų grupes kurstant tarpusavio neapykantą pritaikant tam tikrus su Respublikos vertybėmis nesuderinamus netoleranciją skatinančius teiginius susijusius su antisemitizmu, negacionizmu ar rasistinėmis pažiūromis¹³⁸.

Atsakomajame diskurse vyriausybė taip pat reaguoja į šio tipo propagandai įprastai suteikiamą profesionalių bruožų turėjimą ir tai, jog džihadistai išnaudoja visas įmanomas jaunimo naudojamas komunikacijos sklaidos priemones, tokias kaip internetas ar socialiniai tinklai. Kampanijoje pastebima, jog prasmės ieškančius, jautrius tam tikriems politiniams ar socialiniams

¹³⁴ Le Gouvernement de la République française, „Quels sont les signes de la radicalisation ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/identifier-radicalisation/quels-sont-signes-radicalisation>> [Žiūrėta 2019 03 15].

¹³⁵ Le Gouvernement de la République française, „Lutte contre la propagande djihadiste : les réponses à vos questions“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/lutte-contre-propagande-djihadiste-reponses-a-vos-questions>> [Žiūrėta 2019 03 15].

¹³⁶ Le Gouvernement de la République française, „Complotisme et radicalisation djihadiste : quels liens ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/complotisme-radicalisation-djihadiste-quels-liens>> [Žiūrėta 2019 03 17].

¹³⁷ Le Gouvernement de la République française, „Comprendre le processus de radicalisation djihadiste“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/comprendre-processus-radicalisation-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 03 17].

¹³⁸ Le Gouvernement de la République française, „Complotisme et radicalisation djihadiste : quels liens ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/complotisme-radicalisation-djihadiste-quels-liens>> [Žiūrėta 2019 03 17].

klausimams asmenis bandoma palenkti propagandoje iškeliant „charizmatiškas personalijas”¹³⁹, tačiau nepraleidžiama proga naudojant kalbines subtilybes delegitimizuoti priešą — kalbama ne apie „profesionalų”, bet apie „profesionaliai atrodantį komunikacijos organizavimą” (pranc. organisation de la communication à l’allure professionnelle). Kadangi propaganda pateikiama kaip besiremianti sąmokslu arba konspiracijos teorijomis, tai lemia, jog jai būdingas paslėptos tiesos atskleidimo aspektas, kurį vyriausybė savo diskurse pateikia kaip dezinformaciją: kalbama apie pseudomokslinius pasakojimus, kur perinterpretuojami realūs faktai, teigiama, jog propagandoje pasirinkti pavyzdžiai niekada nėra tiksliai atrinkti, internetiniuose šaltiniuose skelbiami dokumentai klastojami, naudojant įvairias vizualias ir garsines manipuliacijas, pateisinančias ekstremistinį diskursą. Taip pat propaganda supriešinama su demokratinių valstybių medijomis, teigiant, jog ji atmeta medijų profesionalų įdirbį.

Kritika neobjektyviam situacijos vaizdavimui atsispindi atkreipiant dėmesį į klaidingą „Daech” sąvokos pateikimą, taip siekiant atgrasyti publiką pritarimo organizacijos skleidžiamoms idėjoms ir minčių apie prisijungimą prie jos veiklos. Straipsnyje „Radikalizacija: kas džihadistinėje ideologijoje suvilioja jaunas merginas”¹⁴⁰ siekiant įtaigumo, publikuojami liudijimai ir pritaikant mito *versus* tikrovė logiką, pabrėžiamas neatitikimas tarp to, ką priešas sako apie save, ką siūlo, ir to, kas palikus Prancūziją ir išvykus į kovos zonas Sirijoje ar Irake, vyksta iš tikrųjų. Pavyzdžiui, siūlymas kartu su kitais „Islamo valstybės” nariais konstruojant kalifatą suteikti pagalbą vietiniams gyventojams vaizduojamas kaip mitas, realybėje pasireiškiantis norinčių pagelbėti moterų uždarymu „tarp keturių sienų”, „Daech” vykdomu civilių žudymu ir „rankų kapojimu”, taip referuojant į demokratijos principų nebuvimą, tarptautinės teisės principų neigimą, stiprinama priešo, kaip blogi nešančio pozicija. Tai iliustruojama ir pavyzdžiais per kuriuos rekrutavimo metu siūlyto idealaus sutuoktinio mitu patikėjusios merginos vaizduojamos kaip realybėje tapusios įvairių formų smurto (mušimas, seksualinė prievarta) aukomis, reikalingomis, kaip teigiama, tik tam, kad atliktų gimdymo funkciją: „Ten tesame pilvai, sandelijuojamos prekės, vergės”, „Tos, kurios atsisako priverstinės santuokos galiausiai būna skriaudžiamos, mušamos, prievartaujamos”, cituojamos buvusios „Daech” narės. Be to, cituojamo pabėgėlio iš Sirijos teigimu, „Daech” nėra islamas ir jo nereprezentuoja, o tik jam kenkia”, kas, į vyriausybės atsakomąjį diskursą įtraukiant neinstitucinius veikėjus ir pasitelkiant liudijimą kaip autentiškumo garantą, stiprina vyriausybės rodomą poziciją apie iškreiptos islamo

¹³⁹Le Gouvernement de la République française, „Quel est le rôle d’internet dans la radicalisation djihadiste ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/quel-est-role-dinternet-radicalisation-djihadiste>>

[Žiūrėta 2019 03 17].

¹⁴⁰Le Gouvernement de la République française, „Radicalisation : ce qui séduit les jeunes filles dans l’idéologie djihadiste”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/explication-du-phenomene/radicalisation-ce-qui-seduit-jeunes-filles-lideologie>> [Žiūrėta 2019 03 17].

vizijos siūlymą džihadizmo atveju ir siekį nepainioti taikių islamą išpažįstančių asmenų su terorizmo klausimu. Atsakomajame diskurse atliepiama ir „Daech” vaizdinė medžiaga — į rengiant propagandą gausiai naudojamus vaizdus iš kovos zonos, turinčius suteikti organizacijos militaristinio efektyvumo įspūdį, reaguojama kaip į manipuliaciją, neatskleidžiančią tiesos apie gausias organizacijos nesėkmes karo zonoje¹⁴¹.

2.2.2. „Grupės efektas” kaip radikalizacijos mechanizmas

Atsakomajame diskurse propaganda vertinama kaip neabejotinai islamistinę radikalizaciją skatinantis veiksnys. Džihadistų komunikacija kampanijoje pateikiama kaip „sėjanti mirtį” (pranc. mortifière)¹⁴², „rykštė”, didelė nelaimė (pranc. fléau)¹⁴³, išeinanti iš už interneto ir socialinių tinklų vartojimo ar šokiruojančių egzekucijų vaizdų platinimo ribų — į tarptautinę publiką nukreipta propaganda apibūdinama kaip skirta rekrutuoti, įtikinti jaunuolius prisijungti prie teroristinių grupuočių ir skatinti simpatizuojančius šių grupuočių idėjoms asmenis vykdyti teroro aktus. Kartu pateikiama informacija, jog skaičiuojama 1000 aktyvių propagandos prancūzų kalba skleidėjų, 200000 asmenų Prancūzijoje įvardijant kaip reguliariai vartojančius šią propagandą, taip siekiant įrodyti, jog grėsmė apie kurią kalbama yra reali, aktuali. Nors pažymima, kad „al-Qaeda” taipogi skiria dėmesio komunikacijai ir medijoms, vėlgi, koncentruojamasi į „Daech” propagandą, kuriai organizacija suteikia itin didelę reikšmę. Būtent „Daech” ir jos šalininkų tiek vizualia, tiek tekstine, tiek garsine formomis platinama propaganda laikoma labiausiai keliančia grėsmę ir vadinama vienu iš „raktų į kovotojų rekrutavimą”¹⁴⁴.

Vykstant radikalizacijos procesui (radikalizacija vyriausybės aiškinama kaip ilgiau ar trumpiau vykstantis tęstinis procesas) pirmiausia išskiriamas „susitikimo” aspektas. Šis susitikimas suprantamas kaip galintis įvykti tiek fiziškai, tam tikrose materialiose socializacijos vietose, tiek virtualioje erdvėje, pavyzdžiui, socialiniuose tinkluose. Pastaruoju atveju internetas pateikiamas kaip

¹⁴¹ Le Gouvernement de la République française, „Comment la propagande de daech est-elle organisée ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/comment-propagande-daech-est-elle-organisee>> [Žiūrėta 2019 03 17].

¹⁴² Le Gouvernement de la République française, „L’action de la France au sein de la coalition internationale contre daech”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/laction-france-au-sein-coalition-internationale-contre-daech>> [Žiūrėta 2019 03 17].

¹⁴³ Le Gouvernement de la République française, „Lutte contre la propagande djihadiste : les réponses à vos questions”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/lutte-contre-propagande-djihadiste-reponses-a-vos-questions>> [Žiūrėta 2019 03 17].

¹⁴⁴ Le Gouvernement de la République française, „Comment la propagande de daech est-elle organisée ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/comment-propagande-daech-est-elle-organisee>> [Žiūrėta 2019 03 17].

„tarpininkas”, kuriuo, kaip teigiama, pažeidžiami arba silpni asmenys pasiekiami per tokius kanalus kaip įvairūs tinklapiai ar forumai, kurie nebūtinai įkurti ir vystomi radikalių asmenų, tačiau jų naudojami. Pažymėtina, jog džihadistų diskursai pateikiami kaip radikalizaciją skatinantis, bet nebūtinai ją nulemiantis veiksnys. Šiame kontekste didelė reikšmė suteikiama asmens savybėms ir patirtims, jo socialinei aplinkai. Šie aspektai turi įtakos tam, ar susidūrus su radikalaus islamizmo šalininkais jų idėjoms bus pritarta ir vyks tolesnė radikalizacija. Kitaip tariant, radikalizacijos procesas, remiantis tuo, kokį aiškinimą pateikia Prancūzijos vyriausybė, įvyksta priklausomai ir nuo to, koks asmuo susiduria su džihadistų diskursais. Jei žmogus tiki propaganda ir, kaip teigiama kampanijoje, „priima ją už gryną pinigą”¹⁴⁵, tikėtina, jog pritardamas joje iškeltomis idėjomis jis imsis smurtinių veiksmų. Kampanijoje išskiriami „objektyvūs” paveikumo propagandai kriterijai yra susiję su asmens amžiumi, akcentuojant ypatingą jaunimo pažeidžiamumą radikaliai diskursui, socialine įtrauktimi, ar išgyventomis traumomis, tokiomis kaip patirta prievarta ar artimųjų praradimas, taip ryškinant psichologinį aspektą. Kiti kriterijai, tokie kaip gyvenimo prasmės paieškos, laikomi labiau subjektyviais, teigiama, jog ideologija per atitinkamą diskursą, atsižvelgiant į individo emocinę būklę, gali suteikti egzistencinę prasmę asmenims, patiriantiems tapatybės krizę, kas vėlgi rodo, jog radikalūs asmenys atribojami nuo Prancūzijos visuomenės, juos pozicionuojant kaip joje neįsitvirtinčius ir išėinančius iš už kolektyvinio identiteto rėmų.

Su identiteto klausimu glaudžiai susijęs kampanijoje akcentuojamas radikalių islamistų propagandoje įžvelgiamas „grupės efekto” (pranc. *effet de groupe*) mechanizmas. Šis mechanizmas aiškinamas tuo, jog susidūrusius su džihadistų diskursais siekiama įtraukti į bendruomenę, kurios narius vienija bendri tikslai. Teigiama, jog tokiu atveju, reikalaujama individo prisitaikymo daugumoje gyvenimo sričių, kas lemia visišką supanašėjimą su kitais grupės nariais — priklausymas naujai grupei turi būti besąlygiškas. Įtrauktis į grupę charakterizuojama kaip susijusi su grupės išaukštinimu likusios visuomenės atžvilgiu, informacijos filtravimu, faktų pateikimu jų nekontekstualizuojant, ir niekada neginčijamų, nekritikuotinų tų pačių argumentų kartojimu, kas leidžia individui neabejoti savo įsitikinimais ir skatina dar labiau gilinti poziciją. Besiradikalizuojantis asmuo neretu atveju jaučiasi pripažįstamas grupės narių tarpe ir prisidedantis prie didingų, šlovingų tikslų. Tokiu būdu ieškantys savęs individai bendraminčių tarpe gali pasijusti tarsi atgimę (vadinamasis angl. „born again” fenomenas)¹⁴⁶, atradę prasmę, naudingi. Šiuo atveju

¹⁴⁵ Le Gouvernement de la République française, „Quel est le rôle d'internet dans la radicalisation djihadiste ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/quel-est-role-dinternet-radicalisation-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 03 18].

¹⁴⁶ Le Gouvernement de la République française, „Comprendre le processus de radicalisation djihadiste”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/comprendre-processus-radicalisation-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 03 18].

processe figūroja ir vadinamasis „viktimizuojantis” diskursas (pranc. discours „victimiste”), kuriuo apeliuojama į tikrų ar įsivaizduojamų pažeminimo, neteisybės ar visuomenės atmetimo patirčių priminimą, kurios mobilizuojamos, siekiant įtvirtinti džihadizmo ideologiją. Pasidavus vadinamajam grupės efektui, teigiama, jog islamistinės radikalizacijos atveju „neapykanta sau virsta neapykanta kitam”¹⁴⁷, kas gali sukelti keršto troškimą, nukreiptą prieš likusią visuomenę, kadangi būtent ji suvokiama kaip atsakinga už patirtas nesėkmes. Aukos vaidmens formavimas pateikiamas kaip itin susijęs su tuo, jog radikalių diskursų veikiami asmenys pasirenka naują, grupės, identitetą, kuriam būdingas skirtumų esencializavimas, bendrai visuomenėje priimtų vertybių nuvertinimas, laikant jas beprasme.

Konstruojant dvejus skirtingus identitetus ir akcentuojant jų konfrontaciją atsakomajame diskurse iškyla kontrkultūros (pranc. contre-culture)¹⁴⁸ sąvoka. Vyriausybei pavaldžios agentūros „MIVILUDES” vadovo Serge Blisko teigimu, kontrkultūra pasireiškia prieštaravimu likusiai visuomenei ir demokratijai, kas lemia, jog radikalizacijos kelią pasirinkę asmenys pateikiami kaip „kitas”. Atsakomajame diskurse apie tokius asmenis kalbama iš moralizuojančių perspektyvų — su naujuoju identitetu ir neapykanta likusiai visuomenei siejami asmenų jausmai vyriausybės diskurse įvardijami kaip „savigarbos iliuzija”¹⁴⁹, kadangi iš tikrųjų radikalizuojantis gali suveikti ir tokie „trivialūs” faktoriai kaip materialinių turtų, pripažinimo ar nuotykių troškimas, taip pat pažymima, jog neretai propaganda patiki nusikalstamos veikos patirtį turintys individai. Moterų ir propagandos santykis, vėlgi, išskiriamas teigiant, jog jos įtraukiamos siūlant prisijungti prie „idealizuoto pasaulio” konstravimo, kur musulmonai nepatirtų jokios diskriminacijos¹⁵⁰, kas per siūlymą propagandoje prisidėti prie bendro, kolektyvinio, tikslo, tapti „seserimis” taip pat gali būti suprantama kaip grupės efekto mechanizmo išraiška.

Taigi, kampanijoje „Stop Djihadisme” „Daech” platinami diskursai suprantami kaip neabejotinai radikalizaciją skatinantis veiksnys, ekstremalių grupuočių diskursui lydint visą kaip tęstinį suprantamą radikalizacijos procesą. Šiame procese kaip reikšmingiausi pateikiami tiek fiziniu tiek virtualiu galintis būti radikalizaciją pradedantis susitikimas su ekstremizmą kurstančiais asmenimis ir grupės efekto mechanizmas, kai asmenis siekiama įtraukti siūlant naują, bendrą tikslą ginančios homogeniškos žmonių grupės, identitetą, atribotą nuo likusios visuomenės — įprastą

¹⁴⁷ Le Gouvernement de la République française, „Pourquoi se radicalise-t-on ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/pourquoi-se-radicalise-t-on>> [Žiūrėta 2019 03 18].

¹⁴⁸ Le Gouvernement de la République française, „Stopdjihadisme: retour sur 2 ans de lutte contre la propagande djihadiste”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/stopdjihadisme-retour-2-ans-lutte-contre-propagande-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 03 18].

¹⁴⁹ Le Gouvernement de la République française, „Pourquoi se radicalise-t-on ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/pourquoi-se-radicalise-t-on>> [Žiūrėta 2019 03 18].

¹⁵⁰ Le Gouvernement de la République française, „Radicalisation djihadiste : les jeunes filles prises pour cible”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/traiter-radicalisation/radicalisation-djihadiste-jeunes-filles-prises-cible>> [Žiūrėta 2019 03 18].

socialinę aplinką pakeičia nauja, izoliuotos grupės, aplinka. Prancūzijos vyriausybė kalbėdama apie šį džihadistams būdingą diskursą vartoja militaristinę retoriką, taip kovą diskursyvinėje erdvėje sutapatindama su materialiais karo veiksmais ir siekia jį dekonstruoti priskirdama sąmokslo teorijos bruožus, kas ypatingai pasireiškia kalbant apie islamo ir musulmonų vietą Prancūzijoje. Iškelta džihadistų plėtojama prieš islamą nukreiptą sąmokslo teoriją vyriausybė sieja su aukos vaidmens prisiėmimu siekiant legitimizuoti smurtą kaip atsaką Prancūzijos visuomenei bei su įvairiomis formomis pasireiškiančiu faktų iškraipymu, pateikiant vien jiems naudingą simplistinę pasaulio versiją, įkvėpimo semiantis iš su Prancūzijai nepriimtinių su antisemitizmu, negacionizmu ar rasizmu susijusių idėjų. Taip pat kontrargumentuojant bandoma atskleisti neatitikimą tarp „Daech” organizacijos skelbiamų deklaracijų ir veiksmų.

2. 3. Saugumizuojančio veikėjo diskursas radikalizacijos prevencijos kontekste

2.3.1. Kovos su radikalizacija internetinėje erdvėje kontekstas: tarp represijos ir prevencijos

Radikalizacijos grėsmę pateikiant kaip teroristinių veiksmų sąlygą, skirtis tarp to, kas laikoma radikalizacijos prevencijos priemonėmis ir to, kas suprantama kaip terorizmo prevencijos priemonės, kampanijoje nėra aiškiai atskleista. Egzistuojant antiteroristinių ir prevencinių priemonių gausai (skirtingos priemonės išdėstytos vyriausybės planuose „Plan global de lutte contre les filières terroristes et la radicalisation violente” (2014), „Plan de lutte contre le terrorisme” (2015), „Plan d’action contre la radicalisation et le terrorisme” (2016); pažymėtina 2015-ais metais įvesta ir šešis kartus pratęsta nepaprastoji padėtis, kurios tęstinumo išraiška laikomas 2017-ų metų spalio 30-os dienos įstatymas; įvairios radikalizacijos prevencijos priemonės įkalinimo įstaigose ir kita), šiame darbe daugiausia koncentruojamasi į kampanijoje aptariamą priemonę, susijusią su siekiu užkirsti kelią radikalizacijai internetinėje erdvėje.

Nors Prancūzijoje pastaraisiais metais taikoma vadinamoji daugiadisciplininė prieiga ir akcentuojama, jog siekiant efektyviai apsiginti nuo grėsmės reikalingas represines ir prevencines priemones apjungiantis visokeriopas atsakas¹⁵¹, teisinės institucijos pateikiamos kaip užimančios centrinę vietą kovos su kylančiais iššūkiais kontekste, kas liudija apie pastangas saugumizuojant radikalizacijos problemą pateisinti naujų, neįprastų priemonių ėmimąsi. Vyriausybė sprendimą papildyti juridinį arsenalą ar jį atnaujinti teisės aktais, teisinėms institucijoms suteikiant daugiau galių motyvuoja siekiu kovoti su nuolat kintančia, daug formų turinčia terorizmo grėsme, kurios lygis

¹⁵¹Le Gouvernement de la République française, „Quel est l’état de la menace terroriste en France ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/risque-terroriste/quel-est-letat-menace-terroriste-france>> [Žiūrėta 2019 03 19].

išlieka „labai didelis“¹⁵² ir tinklapyje išskirtinai daug dėmesio skiria tokiems aspektams kaip su terorizmu grėsme susijęs lėšų paskirstymas — kontratuojama, jog teisingumo sričiai išskirtinai kovos su terorizmu rėmuose 2016-ais metais buvo nutarta skirti didesnę nei įprasta, 59 milijonų eurų, sumą¹⁵³. Represinės priemonės nukreiptos prieš asmenis susijusius su teroristinių veiksmų organizavimu kampanijoje pateikiamos kaip efektyvios, kadangi jau „leido užkirsti kelią reikšmingam rengiamų smurtinių veiksmų skaičiui ir sankcionuoti atsakingus asmenis“¹⁵⁴.

Kas liečia į internetinę erdvę nukreiptas priemones, šiame kontekste paminėtinas 2014-ųjų metų lapkričio 13-osios dienos teisės aktas papildantis Baudžiamąjį kodeksą ir administracinėms institucijoms suteikiantis galimybę prašyti užblokuoti tinklapius, siejamus su terorizmo skatinimu bei numatantis represinių bausmių vykdymą dėl terorizmo apologijos virtualioje erdvėje. Pastaruoju atveju gresia įkalinimas iki septynerių metų ir 100 tūkst. eurų siekianti bauda. Įdomu tai, jog vyriausybė kampanijoje pabrėžia, kad ši priemonė nėra simbolinė, t. y., tai, kad ji realiai taikoma — 2015-ųjų metų sausio 12-ą dieną pirmą kartą teismo sprendimu asmenys, skatinę terorizmą buvo „iškart“ įkalinami. Be to, kampanijoje akcentuojamas visuomenėje nevienareikšmiškai dėl galimo pasikėsimo į žmogaus teises vertinamas 2015-ųjų metų liepos 24-os dienos teisės aktas, susijęs su padidintu informacijos prieinamumu specialiuosius tyrimus atliekančioms tarnyboms ir leidžiantis automatiškai analizuoti prisijungimo duomenis tam, kad internetinėje erdvėje „būtų atpažintos teroristams būdingos charakteristikos“. Ši teisės aktą, praplečiantį sekimo ir duomenų kaupimo technikas, vyriausybė vadina reikalingu, „gilios refleksijos vaisiumi“, „subalansuotu tekstu“, kuriame rūpinasi tiek saugumo sustiprinimu, tiek individų laisvių ir privataus Prancūzijos piliečių gyvenimo užtikrinimu. Kalbant apie naujas priemones nuolat akcentuojama pagarba žmonių laisvėms bei privatumui, pabrėžiant, jog ypatingų sekimo priemonių imamasi „tik terorizmo prevencijos rėmuose“, sekimas vykdomas tada, kai kalba eina apie „pavojingą elgesį“, sekamųjų „anonimiškumas išsaugojamas“, tokioms procedūroms reikalingi leidimai, jos yra kontroliuojamos. Taip pat veiksmai legitimizuojamai teigiant, jog teisės aktas „institucijoms suteikia tokio masto priemones, kurios atitinka iššūkius, su kuriais susiduria šalis“¹⁵⁵. Kova su terorizmu ir radikalizacija taip pat buvo išplėsta 2016-ųjų metų birželio 3-ios dienos „Stiprinančiame kovą su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu“ teisės akte, kuriame numatomos dar griežtesnės bausmės kibernetinio

¹⁵²Le Gouvernement de la République française, „Quel est l’arsenal juridique de la France contre le terrorisme ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/quel-est-larsenal-juridique>> [Žiūrėta 2019 03 19].

¹⁵³Le Gouvernement de la République française, „Justice : des moyens supplémentaires pour lutter contre le terrorisme“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/justice-moyens>> [Žiūrėta 2019 03 19].

¹⁵⁴Ten pat.

¹⁵⁵Le Gouvernement de la République française, „Comprendre la loi sur le renseignement“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/comprendre-loi-renseignement>> [Žiūrėta 2019 03 19].

nusikalstamumo atveju ir iki tol vien specialiųjų tarnybų naudojamos tyrimų technikos tampa prieinamos ir kitiems veikėjams, tokiems kaip Respublikos prokuroras ar teisminė policija. Šis teisės aktas taipogi apibrėžiamas kaip kintančiai grėsmei pritaikytas atsakymas, darantis baudžiamąsias procedūras labiau veiksmingomis.

Tuo tarpu prevencinės priemonės įvardijamos kaip esminės siekiant, kad tam tikros galimai įvykstančios situacijos būtų numatomos iš anksto ir taip būtų išvengta smurtinių aktų. Būtinybė dirbti ties radikalizacijos prevencija, daugiausia nukreipta į potencialius rekrutuotojų taikinius, pozicionuojama kaip itin svarbi, teigiant kad „deradikalizuoti“ yra labai sunku, kas suponuoja saugumizavimo kalbos aktui būdingą kelio atgal nebuvimą, svarbą su pažeidžiamais asmenimis dirbti „dabar“, kol dar nėra vėlu. Atsižvelgiant į atskirų individų asmeninių savybių ir patirčių svarbą radikalizacijos procese, siūloma į kiekvieną atvejį žiūrėti atskirai, prie tokių asmenų prieiti iš arti, atsižvelgti ne tik į diskursus, bet ir į psichologinį aspektą, kas lemia skirtingų veikėjų įtraukimą formuojant prevencines priemones. Prevenciją sutelkiant ties atskirais individais raginama vystyti jų kompetencijas, tokias kaip kritinis mąstymas, ypač naudojantis internetu, svarbi vieta suteikiama potencialiai galinčių radikalizuotis aplinkai, ją suvokiant tiek kaip artimuosius (šeima, draugai), tiek plačiąja prasme (mokytojai, socialiniai darbuotojai, imamai), kurie turėtų žinoti šią problemą, gebėti ją identifikuoti ir užkirsti jai kelią. Vyriausybė taip pat ragina vengti bendruomenių izoliacijos ir stigmatizavimo bei visuomenę radikalizacijos prevencijos tikslais ragina kartu, ypač internetinėje erdvėje, plėtoti atsakomąjį diskursą. Taikydama radikalizacijos prevencijos priemones, susijusias su virtualia erdve, vyriausybė didelį akcentą deda ties mažesniais teritoriniais vienetais, tokiais kaip departamentai, suteikdama konsultacijas ir pateikdama rekomendacijas. Pavyzdžiui, skatinamas savivaldos atstovų išitraukimas ir papildomų iniciatyvų kūrimas, pateikiant skaitmeninių medijų mokymų organizavimo pavyzdį, į kuriuos raginama įtraukti jaunuolius ir jų šeimas¹⁵⁶ — tokiu būdu šalia nacionalinio lygmens veikėjų, radikalizacijos prevencijos lygmenyje daugiausia vykdančių konsultavimo funkciją, įtraukiami vietinio bei artimos aplinkos lygmenys.

Būtent atsakomojo diskurso iniciatyva išskiriama kaip itin svarbi vyriausybės taikoma radikalizacijos prevencijos priemonė. Institucinis atsakomasis diskursas internete suvokiamas kaip „prevencija informuojant“¹⁵⁷. Taikant šią priemonę siekiama supažindinti su vyriausybės veiksmais, informuoti apie radikalizaciją ir džihadistinę propagandą, dalintis informacija, kuri, kaip teigiama,

¹⁵⁶Le Gouvernement de la République française, „Quel est le rôle d'internet dans la radicalisation djihadiste ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/quel-est-role-dinternet-radicalisation-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 03 20].

¹⁵⁷Le Gouvernement de la République française, „#QRdjidhisme : Prévention de la radicalisation : que peut faire l'État ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/qrjdjihadisme-prevention-radicalisation-que-peut-faire-letat>> [Žiūrėta 2019 03 20].

priešingai nei džihadistų propagandos šaltiniuose skleidžiamas „melas“¹⁵⁸, yra patikrinta, patvirtinta bei patikima. Atsakomasis diskursas susijęs ir su vyriausybės siekiu neleisti džihadistų komunikacijai dominuoti informacinėje erdvėje, kas, kadangi radikalizacijos keliama grėsmė suprantama kaip globali, susiję ir su bendradarbiavimo skatinimu tarptautiniame lygmenyje, ypač tarp vyriausybės ir didelių viešojo sektoriaus naujų technologijų ir socialinių medijų įmonių tokių kaip *Google*, *Facebook* ar *Twitter*. Šiuo bendradarbiavimu siekiama, jog būtų imtasi tam tikrų techninių priemonių, daugiausia susijusių su algoritmu, leidžiančių atpažinti propagandinę medžiagą ir daryti ją mažiau prieinama, naudojimu, kas suprantama kaip atsakomojo diskurso strategijos plėtojimo dalis. Šalia 2015-ųjų metų sausį paleisto tinklapio *stop-djihadisme.gouv.fr* tų pačių metų pabaigoje įkurti *Twitter* ir *Facebook* puslapiai taip pat siejami su didesniu vyriausybės diskurso matomumu. Įdomu tai, jog prie kampanijos rengimo dirbęs Christian Gravel pažymi, kad vyriausybė gerai supranta, jog oficialiems žinučių skleidėjams yra labai sunku paliesti ir įtikinti gundomus džihado idėja asmenis¹⁵⁹, tačiau apie tai kampanijoje nekalbama. Vyriausybė „Stop Djihadisme“ kampanijoje šią priemonę pateikia kaip neatidėliojamą ir kviečia visuomenę atsakomuosius diskursus kurti kartu.

2.3.2. Mobilizacija kaip radikalizacijos prevencijos mechanizmas

Kovojant su radikalizacija vyriausybė kaip saugumizuojantis veikėjas prisiima centrinę rolę, tačiau stengiasi visuomenę paversti funkcinu veikėju, aktyviai prisidedančiu prie radikalizacijos saugumizavimo proceso bei vyriausybės ir jai pavaldžių struktūrų veiksmų: „Kova su radikalizacija yra visų reikalas. Šis principas yra Valstybės veiksmų pagrindas“¹⁶⁰, teigiama kampanijoje. Kitaip tariant, siekiant užkirsti kelią radikalizacijai akcentuojama kolektyvinio atsako apimančio daugelį lygmenų svarba, civilinės visuomenės mobilizacija vadinama „esminiu iššūkiu“¹⁶¹, taip kiekvieną pilietį pozicionuojant kaip galintį prisidėti prie nustatytų priemonių efektyvumo. Mobilizacija pateikiama kaip turinti pasireikšti per įvairias formas, tokias kaip savanorystė, bendradarbiavimas su institucijomis su jomis dalinantis informacija bei per prisijungimą prie vyriausybės inicijuoto atsakomojo diskurso plėtojimo, ir tuo pačiu, bendrų vertybių skatinimo.

¹⁵⁸Le Gouvernement de la République française, „Lutter contre la propagande djihadiste sur internet“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/relayer-contre-discours/lutter-contre-propagande-djihadiste-internet>> [Žiūrėta 2019 03 20].

¹⁵⁹ Christian Gravel, „Lutte contre la propagande djihadiste : le contre discours de la France“, 2017. <<http://www.siglab.fr/fr/lutte-contre-la-propagande-djihadiste-le-contre-discours-de-la-france>> [Žiūrėta 2019 03 11].

¹⁶⁰Le Gouvernement de la République française, „#QRdjihadisme : Prévention de la radicalisation : que peut faire l'État ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-queston/qr-djihadisme-prevention-radicalisation-que-peut-faire-letat?>> [Žiūrėta 2019 03 23].

¹⁶¹Le Gouvernement de la République française, „Lutter contre la propagande djihadiste sur internet“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/relayer-contre-discours/lutter-contre-propagande-djihadiste-internet>> [Žiūrėta 2019 03 23].

Šiame kontekste iškeliant „Žaliojo numerio“ (pranc. le Numéro Vert) svarbą pirmiausia atsižvelgiama į su radikalizacijos problema artimoje aplinkoje susiduriančius ar ją įtariančius asmenis. Gyventojai raginami būti aktyviais, konsultuoti ir pastebėjus įtartina elgesį savo aplinkoje apie tai pranešti tam, kad būtų „išvengta dramos“¹⁶² ir „kad būtų apsaugoti piliečiai ir asmuo, apie kurį pranešama, jam sutrukdant išvykti į kovos zoną“¹⁶³. Gyventojai aktyviai skatinami bendradarbiauti su vyriausybe teigiant, jog „Geriau mums paskambinti dėl atsargumo. Dėl to jums niekada nebus priekaištaujama“, „Neužmirškite, jog geriau vėliau, negu niekada“, „Geriau du kartus pranešti apie tą patį asmenį nei išvis nepranešti“¹⁶⁴. Pagalbą šeimoms susidūrusioms su radikalizacijos problema vyriausybė vadina „esminiu radikalizacijos prevencijos iššūkiu“¹⁶⁵ ir kviečia jas ne tik būti pasyviomis veiksnių „gavėjomis“, bet ir „tikrais partneriais“, dalinant žinias apie rekrutavimo, radikalizacijos mechanizmus, taip pat pasidalinant patirtimi su kitomis šeimomis, joms padėti ir jas palaikyti¹⁶⁶. Tokio pobūdžio liudijimus bendradarbiaujant su šeimomis bandoma viešinti ir vyriausybės kampanijoje, taip ne tik siekiant didesnio poveikio, bet ir suteikiant dramatiškumo kovoje su grėsme aspektą: „ji norėjo rasti geresnį pasaulį, bet manau, kad rado pragarą“, „mūsų vaiką iš mūsų pavogė“, video medžiagoje teigia netikėtai į Siriją išvykusios merginos tėvas¹⁶⁷.

Kalbant apie internetinės propagandos keliamus iššūkius informuojama apie įsteigtą „Pharos“ platformą, kurioje visi interneto vartotojai skatinami pranešti apie rasinę, etninę, religinę neapykantą, terorizmą skatinantį turinį, išeinantį už privačių susirašinėjimų ribų, pastaruoju atveju turint kreiptis tiesiogiai į policiją. Akcentuojama, jog išraiškos laisvė yra esminis visuomenės elementas, tačiau tai nereiškia, jog internetinėje erdvėje galima rašyti ir publikuoti bet kokio turinio žinutes. Be to, piliečiai skatinami tapti savanoriais ir prisijungti prie „Kibernetinio saugumo piliečių rezervo“ (pranc. la Réserve citoyenne de cyberdéfense) arba „Kibernetinio saugumo operacinio rezervo“ (pranc. la Réserve opérationnelle de cyberdéfense). Pirmuoju atveju savanoriai prisiima pareigą supažindinti

¹⁶² Le Gouvernement de la République française, „J'ai appelé le Numéro Vert, que se passe-t-il après ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-doute-personne-mon-entourage/jai-appelle-numero-vert-que-se-passe-t-il-apres>> [Žiūrėta 2019 03 23].

¹⁶³ Le Gouvernement de la République française, „Un Numéro Vert : pour quoi faire ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/numero-vert-quoi-faire>> [Žiūrėta 2019 03 23].

¹⁶⁴ Le Gouvernement de la République française, „Vrai/Faux à propos du Numéro Vert de signalement“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-doute-personne-mon-entourage/vraifaux-a-propos-du-numero-vert-signalement>> [Žiūrėta 2019 03 23].

¹⁶⁵ Le Gouvernement de la République française, „Radicalisation djihadiste : les jeunes filles prises pour cible“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/traiter-radicalisation/radicalisation-djihadiste-jeunes-filles-prises-cible>> [Žiūrėta 2019 03 23].

¹⁶⁶ Le Gouvernement de la République française, „Prévenir la radicalisation : quel rôle pour la famille ?“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/traiter-radicalisation/prevenir-radicalisation-quel-role-famille>> [Žiūrėta 2019 03 23].

¹⁶⁷ Le Gouvernement de la République française, „Stopdjihadisme: retour sur 2 ans de lutte contre la propagande djihadiste“. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/stopdjihadisme-retour-2-ans-lutte-contre-propagande-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 03 23].

visuomenę su kibernetinio saugumo iššūkiais, antruoju atveju įsipareigojama sutelkti jėgas krizinių momentų nacionalinėje teritorijoje atveju, ginant „Tautos” interesus. Ši iniciatyva pateikiama kaip valstybės ir piliečių ryšio kūrimo priemonė, piliečiams skiriant laiką, kompetencijas ir ekspertizę leidžianti kolektyviai „apsaugoti šalį”¹⁶⁸, kas dar kartą patvirtina, jog virtualioje erdvėje kylantys iššūkiai tiesiogiai siejami su valstybės saugumo problematika.

Piliečių mobilizavimo pastangos taip pat pasireiškia kvietimu prisijungti prie „Nacionalinio Švietimo piliečių rezervo” (pranc. la Réserve citoyenne de l'Éducation nationale). Prisijungus prie jo veiklos gyventojai raginami savanoriauti mokyklose ir, kaip teigiama, kartu su pedagogais „perduoti Respublikos vertybes”¹⁶⁹, kas, vėlgi, rodo identiteto klausimo svarbą radikalizacijos prevencijos kontekste. Remiantis kampanijoje pateikiama medžiaga, šių vertybių perdavimas atsispindi per supažindinimą su pasaulietiško, pilietiško fenomenais, moterų ir vyrų lygybe, tolerancija. Tokio pobūdžio mokymuose taip pat siekiama paaikškinti, kas yra diskriminacija, rasizmas, antisemitizmas, informuoti apie medijų įvairovę. Edukacinės programos matomos kaip pirminės prevencijos dalis, turinti įtraukti visus moksleivius, su kuriais dirbama ties tokiais platų lauką apimančiais aspektais, kaip prancūzų kalbos išmanymas, debatų praktikavimas gerbiant pozicijų įvairovę, istorijos, geografijos, didžiausių geopolitinių iššūkių mokymas, moralės ir pilietiško mokymai, taip siekiant vystyti kritinį požiūrį. Susipažinimas su radikalizacijos ir internetinės propagandos keliamais iššūkiais bei vertybių skatinimas mokymo įstaigose itin pabrėžiamas, mokyklos rolę laikant esmine iš moksleivio konstruojant pilietį, galintį suvokti jį supantį pasaulį, kartu su pasaulyje egzistuojančia įvairove ir priimančią sprendimus, kurie saugo tiek jo, tiek kitų visuomenės narių gerovę. Mokykla turi būti „jaunuolio emancipacijos garantu”¹⁷⁰, tam, kad jis galėtų atskirti ekstremistinių diskursų pavojus, kylančius tiek sau, tiek kitiems. Kitaip tariant, prieš ekstremistinius diskursus siekiama pajungti pilietiško aspektą, skatinti jaunuolių refleksijas apie jų identitetą, vietą visuomenėje, bendras vertybes.

Mobilizuoti visuomenei skirtos iniciatyvos glaudžiai susijusios su atsakomojo diskurso vystymu internetinėje erdvėje. Šiame kontekste pagrindinę atsakomybę prisiima vyriausybė, tačiau teigiama, jog kaip alternatyva džihadistų propagandai reikalingas ir iš civilinės visuomenės kylantis diskursas. Būtent socialiniai tinklai kampanijoje pristatomi kaip nepamainoma kovos su terorizmu ir

¹⁶⁸ Le Gouvernement de la République française, „Découvrir les missions des Réserves de cyberdéfense”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/devenir-acteur-lutte-contre-radicalisation-terrorisme/decouvrir-missions-reserves>> [Žiūrėta 2019 03 24].

¹⁶⁹ Le Gouvernement de la République française, „Qu’est-ce que la Réserve citoyenne de l’Éducation nationale ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/devenir-acteur-lutte-contre-radicalisation-terrorisme/quest-ce-que-reserve-citoyenne>> [Žiūrėta 2019 03 24].

¹⁷⁰ Le Gouvernement de la République française, „Comment l’école se mobilise-t-elle contre la radicalisation ?”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/comment-lecole-se-mobilise-t-elle>> [Žiūrėta 2019 03 24].

radikalizacija priemonė, reikalaujanti ir piliečių įsitraukimo neigiant džihadistų naratyvus: „Besikeisdami žinutėmis, silpninančiomis džihadistinę propagandą piliečiai gali tapti tikrais Valstybės partneriais”, „pasipriešindami neapykantos žinutėms <...> skleidžiamomis internete, piliečiai gali efektyviai prisijungti prie Valstybės veiksmų”¹⁷¹. Bendras kalbėjimas apie grėsmę reikalingas siekiant apsaugoti Respubliką, demokratiją, bendras vertybes. Siekiant mobilizuoti visuomenę dar labiau išryškėja „mes” ir „jie” skirtis: „Džihadistinė radikalizacija yra viena iš žiauriausių ir tragiškiausių blogio, kylančio mūsų visuomenei ir ją skaldančio, išraiškų. Tam, kad būtų apsaugotas mūsų Respublikos ir demokratinis modelis, atsakomasis diskursas yra visų prancūzų reikalas”, „publikuojant socialiniuose tinkluose tam, kad „būtų nutildytas daech balsas”, mes visi turime galimybę dalyvauti kovoje. Piliečiai turi ne tik perduoti informaciją, jie turi būti veikėjais ir susiburti dėl mūsų bendrų vertybių¹⁷². Tokiu būdu radikalizacijos prevencijos kontekste gyventojai įjungiami į „mes” ir „jie” logikos plėtojimą, apeliuojant į bendras vertybes bandoma stiprinti kolektyvinį demokratinį identitetą.

Taigi, kampanijoje „Stop Djihadisme” ne tik teisinamos naujai priimtoms priemonėms, teisinėms bei kitoms valdžios institucijoms suteikiant daugiau galių ir didesnę informacijos prieinamumą, kas pateikiama kaip reikalingas, adekvatus, žmogaus teises gerbiantis atsakas į įvairias su terorizmu susijusių veiksmų formas, bet ir akcentuojama mobilizacijos svarba siekiant užtikrinti radikalizacijos prevenciją. Be nacionalinio lygmens veikėjų akcentuojama tokių veikėjų, kaip savivaldos institucijos, mokymo įstaigos ar atskiri piliečiai įsitraukimo į šį procesą svarba. Ši mobilizacija pateikiama kaip kova su visuomenėje esančiu „kitu”, „blogiu”, kurį siekiant nugalėti turi būti pajungtos jam priešingos Respublikos vertybės, demokratijos siūlymas. Tokiu būdu džihadistų siūlomą grupės efektą bandoma pakeisti mobilizacijos siūlymu ir piliečius, auditoriją, stengiamasi paversti revandikuojančiu prancūzišką identitetą funkcinio veikėju, turinčiu kartu saugumizuoti radikalizacijos, džihadizmo, problemą ir taip daryti įtaką saugumo dinamikai.

¹⁷¹Le Gouvernement de la République française, „Lutter contre la propagande djihadiste sur internet”, <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/relayer-contre-discours/lutter-contre-propagande-djihadiste-internet>> [Žiūrėta 2019 03 24].

¹⁷²Le Gouvernement de la République française, „Lutte contre la propagande djihadiste : les réponses à vos questions”. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/lutte-contre-propagande-djihadiste-reponses-a-vos-questions>> [Žiūrėta 2019 03 26].

Išvados

Prancūzijos vyriausybės atsakomojo diskurso kampanijos „Stop Djihadisme” analizė atskleidė, jog radikalizacijos fenomenas saugumizuojamas remiantis dviejų priešingų identitetų konfrontacijos logika. Nepaisant Prancūzijos piliečių tapimo radikaliais šalies teritorijoje, atsakomybę dėl to vyriausybė perkelia „išorės” priešui — užsienio teroristinėms grupuotėms, ypač „Daech”, ir džihadistų platinamiems diskursams, kurie aiškinami kaip neabejotinai radikalizaciją Prancūzijos piliečių tarpe skatinantis veiksnys. Darant skirtį tarp demokratijos principų, tokių kaip laisvė ir lygybė, nepaisančios „Daech” organizacijos ir demokratiškos Prancūzijos ne tik legitimizuojamos šalies intervencijos Viduriniuose Rytuose jas pateikiant kaip būtinas siekiant kolektyvinio saugumo, bet ir palaikomas Prancūzijos demokratinėmis ir Respublikos vertybėmis paremtas identitetas, kuris, kaip teigiama kampanijoje, ir lemia tai, jog Prancūzija yra specifinis džihadistinio fanatizmo taikiny.

Atsakomajame diskurse radikalizacijos grėsmė siejama su teroro aktų vykdymu, siekiu įsteigti teokratinį režimą ir primesti totalitarinę, taigi neribotą valdymą ir visišką individų ir viešojo gyvenimo kontrolę apimančią, ideologiją. Prancūzijos gyventojai pritariantys džihadizmo idėjoms nebetenka vietos Prancūzijos visuomenėje, jie tampa „kitu”, „svetimu”, kadangi radikalizacija pateikiama kaip asmens pasirinkimas tarp „Respublikos” identiteto ir to, kurį siūlo radikalių islamistinių grupuočių diskursas. Teigiama, jog radiklios islamistinės grupuotės manipuliuoja individais ir jiems siūlo „grupės efektą” dėl kurio prisiimamas naujas identitetas, lemiantis tai, jog individai palieka likusią visuomenę, kurią laiko priešiška ir neretu atveju atsakinga už iš tikrųjų patirtas ar menamas nesėkmes. Šiame kontekste reikšmingas džihadistų propagandai priskiriamas sąmokslų teorijų naudojimas, ypač prieš islamą Prancūzijoje nukreipta sąmokslų teorija. Prancūzijos vyriausybė tai griežtai neigia, akcentuodama, jog saugo visus piliečius, nepriklausomai nuo to, kokia būtų jų religija ir saugumizuojant daro skirtį tarp džihadizmo kaip „iškreiptos islamo versijos“ ir taikiai religiją praktikuojančių musulmonų.

Vyriausybės kampanijoje į suformuluotą grupės efektą kaip džihadistų naudojamą įtraukties mechanizmą siekiama atsakyti „civilinės visuomenės mobilizacijos” kvietimu. Visuomenės mobilizacija pateikiama kaip vienas iš būtinų žingsnių kovoje su terorizmu ir radikalizacija ir turi pasireikšti per informacijos suteikimą institucijoms, savanorystę, edukaciją, bei atsakomojo diskurso, kuriant jį kartu su valstybinėmis institucijomis, plėtojimu. Skatinant Respublikos vertybes, tokias kaip išraiškos, informacijos laisvė, vyrų ir moterų lygybė, tolerancija, solidarumas, ginant pasaulietiško principą, ir, kaip teigiama, saugant demokratinį modelį, susivienijus visuomenei siūloma kovoti su jai kylančiu „blogiu”. Tai lemia, jog civilinę visuomenę stengiamasi pozicionuoti kaip saugumo

dinamikai įtaką darantį funkcinį veikėją, taipogi turintį aktualizuoti radikalizacijos problemą ir taip kartu palaikyti nacionalinį identitetą.

Visgi, analizės metu paaiškėjo, jog vyriausybė save pozicionuoja kaip centrinį saugumizuojantį veikėją ir atsakomajame diskurse, kalbant apie kovai su terorizmu ir radikalizacija internetinėje erdvėje skirtas priemones, iškelia represinių priemonių svarbą. Naujai priimtos represinės priemonės teisinėms bei kitoms valdžios institucijoms suteikiančios daugiau galių ir didesnę informacijos prieinamumą kampanijoje teisinamos jas vadinant adekvačiomis, proporcingomis kylančiai grėsmei ir gerbiančiomis žmogaus teises. Remiantis Kopenhagos mokyklos teorija, saugumizavimo procesas sėkmingas tada, kai auditorija pritaria iškeltai grėsmei ir nesipriešina siūlomoms neįprastoms saugumizuojančio veikėjo priemonėms. Galima teigti, jog šiuo atveju saugumizavimo kalbos aktas sėkmingas — 2015 lapkričio - 2018 gruodžio laikotarpiu vykdytų apklausų duomenimis, daugiau nei 90% apklaustų Prancūzijos gyventojų kiekvienos apklausos metu pažymėjo, jog terorizmo grėsmę Prancūzijoje mato kaip padidinto lygio¹⁷³. Taip pat, remiantis 2019-ų metų duomenimis, didesnę dalis prancūzų (60%) mano, jog valstybė šiuo metu yra „kare su terorizmu“, 55% gyventojų pateisina ir remia neįprastų priemonių taikymą ir laisvių apribojimą imantis antiteroristinių priemonių¹⁷⁴.

Nepaisant prioriteto suteikimo represinėms priemonėms, pirminės prevencijos užtikrinimas yra svarbus uždavinys, siekiant kovoti su islamistinės radikalizacijos problema ilgalaikėje perspektyvoje. Teroristinėms organizacijoms plačiai išnaudojant internetinės erdvės teikiamas galimybes svarbu yra tirti ne tik pastarąsias praktikas, bet ir nuolat analizuoti įvairių veikėjų atsaką, diskursus, kuriais siekiama užtikrinti radikalizacijos prevenciją virtualioje erdvėje. Rėmimasis saugumizavimo teorija leido įvertinti oficialią Prancūzijos poziciją atskleidžiantį vyriausybės atsakomojo diskurso turinį ir padėjo atskleisti, jog islamistinės radikalizacijos klausimas saugumizuojamas remiantis „aš“ ir „kitas“ logikos konstravimu, radikaliais valstybės viduje tapusius asmenis laikant „kitu“. Siekiant vykdyti efektyvias radikalizacijos prevencijos priemones ir pripažįstant, jog dabar plėtojamas institucinis diskursas nėra pakankamai paveikus potencialiai galintiems radikalizuotis asmenims, vyriausybės atsakomojo diskurso kampaniją derėtų dar kartą peržiūrėti. Šiame kontekste svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog diskurse plėtojama griežta „savi“ ir „svetimi“ arba „aš“ ir „kitas“ skirtis, kalbant apie džihadizmo ideologijai pritariančius šalies gyventojus, gali dar labiau skatinti rizikos grupių izoliacijos jausmą Prancūzijoje. Ši skirtis taip pat gali sudaryti pagrindą propagandos šaltinių rengėjams, akcentuojantiems musulmonų stigmatizavimo

¹⁷³ Ifop pour Atlantico, „Baromètre de la menace terroriste”, 2018, <<https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2018/12/116055-Rapport-Atlantico.pdf>> [Žiūrėta 2019 01 19].

¹⁷⁴Odoxa pour les éditions JC Lattès, „Pour faire face au terrorisme, les Français plébiscitent l’armée et appellent à des mesures d’exception”, 2019. <<http://www.odoxa.fr/sondage/faire-face-terrorisme-francais-plebiscitent-larmee-appellent-a-mesures-dexception/>> [Žiūrėta 2019 04 19].

Vakarų Europoje klausimą, dar labiau stiprinti konfrontaciją. Plėtojant atsakomojo pobūdžio diskursus prasminga siekti daugiau dialogo, kategoriškai neatribojant nuo visuomenės džihadizmui simpatizuojančių asmenų suponuojant, jog viskas apie nustatyto priešo intencijas yra žinoma. Kaip rodo gausūs akademikų debatai, vieno atsakymo, paaiškinančio radikalizacijos priežastis Prancūzijos, kaip ir kitų valstybių piliečių tarpe, nėra, o ir pati radikalizacija ne visada veda prie smurtinių veiksmų.

Valdžios institucijoms, turinčioms socialinį kapitalą ir iš to kylantį didesnę matomumą bei galimybę užtikrinti platesnę informacijos sklaidą, būtų reikšminga skirti dar daugiau dėmesio civilinėje visuomenėje produkuojamiems diskursams, juos dar labiau įtraukiant į radikalizacijos prevencijos kampanijas ar kitus komunikacijos būdus. Ypač jautriai turėtų būti žiūrima į musulmonų bendruomenės atstovus, skatinant diskusijas, kaip islamas gali darniai koegzistuoti su Respublikos principais, kas dėl Prancūzijos Respublikai būdingo pasaulietiško fenomens ne visada yra lengva užduotis. Svarbu pasiūlyti ateities viziją, akcentuoti tai, kodėl vertingos ir ką individui gali suteikti Vakarų vertybės, pabrėžti gerąsias praktikas, sėkmės istorijas, taip atsakant į rekrutavimui skirtą „Daech” pasitelkiamą „charizmatiškų personalijų” vaizdavimą ir Vakarų visuomenėms būdingų vertybių atmetimą. Tuo pačiu vertėtų daugiau dėmesio skirti buvusių radikalių asmenų istorijoms, kurios, jiems dalinantis patirtimi, labiau įtikintų abejojančius, ar imtis smurtinių veiksmų asmenis, jiems galimai susitapatinant su tokiais veikėjais, nei deklaratyvus vyriausybės diskursas.

Kopenhagos mokyklos teoretikai saugumizavimo nelaiko siektinu žingsniu. Ateities tyrimuose būtų vertinga atkreipti dėmesį į radikalizacijos desaugumizavimo galimybę, taip išeinant iš už atsakomajame diskurse per „aš“ ir „kitas“ kategorijų konstravimą pasireiškiančio situacijos dramatinizavimo ribų. Būtų prasminga apmąstyti tai, kas ir kaip galėtų desaugumizuoti radikalizacijos problemą, taip galimai atveriant kelią didesnei dialogo galimybei. Atsižvelgiant į radikalizacijos problemos tęstinumą ilgalaikėje perspektyvoje ateities studijose būtų vertinga suteikti daugiau dėmesio civilinės visuomenės rolės įvertinimui ir jos diskursų analizei bei apmąstyti, kokiais būdais civilinė visuomenė galėtų ne tik kartu su vyriausybe saugumizuoti, bet ir kaip nepriklausomas veikėjas desaugumizuoti radikalizacijos problemą, kas galimai galėtų padėti mažinti „savi” ir „svetimi” skirtį ir vykdyti efektyvesnę prevenciją.

Literatūros sąrašas

1. Abbas, Tahir, „Understanding the Nature of Online Extremist Narratives”, *The Challenge of Jihadist Radicalisation - In Europe and Beyond*, European Policy Centre, European Foundation for Democracy, Counter Extremism Project, 2017, 90-98.
2. Ainsworth, Susan, „Discourse Analysis as Social Construction: Towards Greater Integration of Approaches and Methods”, Melbourne: University of Melbourne, 2001, 1-24. <https://www.academia.edu/941319/Discourse_analysis_as_social_construction_Towards_greater_integration_of_approaches_and_methods> [Žiūrėta 2019 03 07].
3. Alava, Séraphin et al., *Les jeunes et l'extrémisme violent sur les médias sociaux*, Paris: UNESCO, 2017.
4. Alava, Séraphin, „Internet est-il un espace de radicalisation ?”, *Terminal*, 123, 2018. <<http://journals.openedition.org/terminal/3347>> [Žiūrėta 2018 12 19].
5. Angenot, Marc, „Hégémonie, dissidence et contre-discours : réflexions sur les périphéries du discours social en 1889”, *Études Littéraires*, 22, 2, 11-24. <<https://doi.org/10.7202/500895AR>> [Žiūrėta 2018 09 05].
6. Balzacq, Thierry, „The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”, *European Journal of International Relations*, 2005, 11, 171-201.
7. Balzacq, Thierry, *Théories de la sécurité. Les approches critiques*, Paris: Presses de Sciences Po, 2016.
8. Baudouï, Rémi, Frédéric Esposito, „Le homegrown jihadism et la recomposition de l'action publique de sécurité dans les Etats démocratiques européens”, *Pyramides*, 25, 2013, 229-246.
9. Bigo, Didier, „Sécurité maximale et prévention? La matrice du futur antérieur et ses grilles”. Kn. Barbara Cassin (sud.), *Derrière les grilles - Sortons du tout-évaluation*, Paris: Fayard, 2014, 85-112.
10. Bindner, Laurence, „Jihadists' Grievance Narratives against France”, *The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague*, 8, 7, 2018, 1-24, 4. <<https://icct.nl/publication/jihadists-grievance-narratives-against-france/>> [Žiūrėta 2019 01 20].
11. Bindner, Laurence, Raphael Gluck, „Trends in Islamic State's Online Propaganda: Shorter Longevity, Wider Dissemination of Content”, 2018. <<https://icct.nl/publication/trends-in-islamic-states-online-propaganda-shorter-longevity-wider-dissemination-of-content/>> [Žiūrėta 2019 01 14].
12. Bjørge, Torne, „Dreams and disillusionment: Engagement in and disengagement from militant extremist groups.”, *Crime, Law and Social Change*, 2011, 55, 4, 277-285.
13. Briggs, Rachel, Sebastien Feve, *Review of Programs to Counter Narratives of Violent Extremism. What Works and What Are the Implications for Government?*, London: Institute for Strategic Dialogue, 2013.

14. Bourbeau, Philippe, „Politisisation et sécuritisation des migrations internationales : une relation à définir”, *Critique internationale*, 61, 4, 2013,127-145.
15. Buzan, Barry, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, London: Lynne Rienner Publishers, Roudler, 1998.
16. Buzan, Barry, *Žmonės, valstybės ir baimė*, Vilnius: Eugrimas, 1997.
17. Campbell, David, *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1992.
18. Châteauneuf-Malclès, Anne, „La sociologie de la radicalisation : entretien avec Farhad Khosrokhavar”, 2016. <<http://ses.ens-lyon.fr/articles/la-sociologie-de-la-radicalisation-entretien-avec-farhad-khosrokhavar-291659>> [Žiūrėta 2018 09 19].
19. Conesa, Pierre, François Bernard Huyghe ir Margaux Chouraqui, *La propagande francophone de Daech : la mythologie du combattant heureux*, Fondation Maison des Sciences de l’Homme – Fondation d’Aide aux Victimes du Terrorisme, 2016.
20. Conesa, Pierre, „Quelle politique de contre-radicalisation en France ?”. Pranešimas, Paryžius, 2014 gruodžio 14 d.
21. De Graaf, Beatrice, Bob de Graaff, „Bringing politics back in: the introduction of the ‘performative power’ of counterterrorism”, *Critical Studies on Terrorism*, 3, 2, 261-275, 2010.
22. Diez, Thomas, „Europe’s Others and the Return of Geopolitics”, *Cambridge Review of International Affairs*, 17, 2, 2004, 319-335.
23. Doury, Marianne, Mathieu Quet ir Assimakis Tseronis, „Le façonnage de la critique par les dispositifs. Le cas du débat sur les nanotechnologies”, *Semen*, 39, 2015. <<http://journals.openedition.org/semn/10472>> [Žiūrėta 2018 12 09].
24. Ducol, Benjamin, et al., „Radicalisation et extrémisme violent à l’ère du Web. Numérique et radicalités violentes : au-delà des discours communs”, *Cahiers de la sécurité et de la justice*, 43, 2018, 93-101. <<https://inhesj.fr/evenements/tous-les-actualites/radicalisation-et-extremisme-violent-lere-du-web>> [Žiūrėta 2019 03 27].
25. El Bahar, Redwane, „Le “contre-discours” : anatomie d’un échec annoncé”, 2018. <<http://oser-penser.fr/le-contre-discours-un-echec-annonce/>> [Žiūrėta 2019 01 06].
26. El Difraoui, Abdelasiem, *Le djihadisme*, Paris: Presses Universitaires de France, 2016.
27. El Karoui, Hakim, *La fabrique de l’islamisme*, Paris: Institut Montaigne, 2018, 12-13.
28. Emmers, Ralf, „Securitization”, Kn. Alan Collins (sud.), *Contemporary security studies*. New York: Oxford university press, 2007, 109-125.
29. Eroukhmanoff, Clara, „Securitisation Theory”, Kn. Stephen Mcglinchey, et al. (sud.), *International Relations Theory*. Bristol: E-International Relations, 2017, 104-109. <<https://www.e-ir.info/publication/international-relations-theory/>> [Žiūrėta 2019 03 02].

30. Europol, *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)*, 2018. <<https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018>> [Žiūrėta 2019 01 20].
31. Foucault, Michel, *L'ordre du discours*, Paris: Gallimard, 1971.
32. Fragnon, Julien, „La radicalisation sous emprise ? Le processus de radicalisation au prisme de Stop Djihadisme”, *Quaderni*, 95, 1, 2018, 13-38.
33. Glazzard, Andrew, „Losing the Plot: Narrative, Counter-Narrative and Violent Extremism”, *The International Centre for Counter-Terrorism - The Hague* 8, 2017, 1-21.
34. Glynos, Jason, et al., „Discourse Analysis: Varieties and Methods”, 2009, 10. <http://eprints.ncrm.ac.uk/796/1/discourse_analysis_NCRM_014.pdf> [Žiūrėta 2018 10 09].
35. Gravel, Christian, „Lutte contre la propagande djihadiste : le contre discours de la France”, 2017. <<http://www.siglab.fr/fr/lutte-contre-la-propagande-djihadiste-le-contre-discours-de-la-france>> [Žiūrėta 2019 04 20].
36. Guibet Lafaye, Caroline, „Interprétations politiques de la causalité terroriste”, *Metabasis.it*, 3, XI, 21, 2016, 27-54. <http://www.metabasis.it/articoli/21/21_Guibet%20Lafaye.pdf> [Žiūrėta 2018 06 19].
37. Goy-Chavent, Sylvie, „Menace terroriste : pour une République juste mais plus ferme”. Pranešimas, Paryžius, 2018 liepos 4 d.
38. Hansen, Lene, *Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*, New York: Routledge, 2013.
39. Hasday, Antoine, „Comment le terrorisme transforme les démocraties (souvent pour le pire)”, 2017. <<https://www.slate.fr/story/133916/comment-terrorisme-transforme-democraties>> [Žiūrėta 2019 05 09].
40. Heath-Kelly, Charlotte, „Post-structuralism and constructivism”, Kn. Richard Jackson (sud.), *Routledge Handbook of Critical Terrorism Studies*, New York: Routledge, 136-159.
41. Hecker, Marc, „Web social et djihadisme : du diagnostic aux remèdes”, *Focus stratégique*, 57, 2015, 1-49.
42. Hellmuth, Dorle, „Countering Jihadi Radicals and Foreign Fighters in the United States and France: Très Similaire!”, *Journal for Deradicalization*, 4, 2015, 1-43.
43. Horgan, John, *Walking Away From Terrorism: Accounts of Disengagement From Radical and Extremist Movements*, London: Routledge, 2009.
44. Hussein, Hasna, „La propagande comme première arme de guerre pour Daesh”, *Les Cahiers du journalisme - Recherches*, 2018, 2, 1, R39-R47.
45. Hussein, Hasna, „La propagande de Daech”, *Esprit*, 10, 2016, 16-19.
46. Ifop pour Atlantico, „Baromètre de la menace terroriste”, 2018, <<https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2018/12/116055-Rapport-Atlantico.pdf>> [Žiūrėta 2019 01 19].

47. Ingram, Haroro J., „Jihadist ‘Responsibility to Protect’ Appeals: Propaganda Wars for the Moral High Ground”, 2019. <<https://icct.nl/publication/jihadist-responsibility-to-protect-appeals-propaganda-wars-for-the-moral-high-ground/>> [Žiūrėta 2018 09 19].
48. Ingram, Haroro J., „What Happens When ISIS Becomes an Online Caliphate?”, 2017. <<https://nationalinterest.org/feature/what-happens-when-isis-becomes-online-caliphate-21732?page=2>> [Žiūrėta 2018 09 19].
49. Jackson, Richard, *Writing the War on Terrorism: Language, Politics and Counter-terrorism*, Manchester: Manchester University Press, 2005.
50. Jacquez, Lise, „De la difficulté de défendre les sans-papiers dans l’espace public français : typologie et analyse des contre-discours militants (2006-2010)”, *Semen*, 39, 2015. <<http://journals.openedition.org/semen/10482>> [Žiūrėta 2018 12 12].
51. Jakniūnaitė, Dovilė, „Kritinės saugumo studijos XXI amžiuije: kur kreipti Lietuvos saugumo politikos tyrimus?”, *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, 2013–2014, 12, 2014, 31-49.
52. Khosrokhavar, Farhad, *Radicalisation*, Paris: Maison des Sciences de l’Homme, 2014.
53. Knapp, Mark L., John A. Daly (sud.), *Handbook of Interpersonal Communication*, 3 leid. Newbury Park, CA: Sage, 2002, 103.
54. L’Assemblée nationale, „Rapport d’information sur les moyens de Daech”, 2, 3964, 2016.
55. L’Assemblée nationale, le Sénat, „Loi n° 2014-1353 du 13 novembre 2014 renforçant les dispositions relatives à la lutte contre le terrorisme”, 2014. <<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000029754374&categorieLien=id>> [Žiūrėta 2019 03 27].
56. Laclau, Ernesto, Chantal Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*, 2 leid., London: Verso, 2001, 112.
57. Lacroix, Isabelle, „Radicalisations et jeunesses”, *INJEP Notes & rapports, Revue de littérature*, 2018
58. Le Gloannec, Anne-Marie, Bastien Irondelle ir David Cadier, „New and Evolving Trends in International Security”, *Transworld Papers*, 2013, 13. <https://www.iai.it/sites/default/files/TW_WP_13.pdf> [Žiūrėta 2019 03 03].
59. Gouëset, Catherine, „Daech, Isis, EI: comment nommer les djihadistes d’Irak et de Syrie?”, 2014. <https://www.lexpress.fr/actualite/monde/proche-moyen-orient/daech-isis-ei-comment-nommer-les-djihadistes-d-irak-et-de-syrie_1576903.html> [Žiūrėta 2019 01 04].
60. Le Gouvernement de la République française, „Être intransigeant sur la sécurité de tous. La lutte contre le terrorisme.”, 2017. <<https://www.gouvernement.fr/action/la-lutte-contre-le-terrorisme>> [Žiūrėta 2018 06 19].
61. Le Gouvernement de la République française, „Stopdjihadisme: retour sur 2 ans de lutte contre la propagande djihadiste”, 2017. <<http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/stopdjihadisme-retour-2-ans-lutte-contre-propagande-djihadiste>> [Žiūrėta 2019 03 20].

62. Le Gouvernement de la République française, Fiche technique société civile, „Qu’est-ce que le contre-discours ?”, 2017, <<http://www.pyrenees-orientales.gouv.fr/content/download/21324/162655/file/1-%20Qu%20est-ce%20que%20le%20contre-discours.pdf>> [Žiūrėta 2018 06 19].
63. Le Gouvernement de la République française, *Plan d’action contre la radicalisation et le terrorisme*, 2016.
64. Le Gouvernement de la République française, *Plan national de prévention de la radicalisation “Prévenir pour protéger”*, 2018.
65. Le Sénat, „Filières « djihadistes » : pour une réponse globale et sans faiblesse”, 2015. <<http://www.senat.fr/rap/r14-388/r14-3882.html#toc32>> [Žiūrėta 2018 06 19].
66. Macaluso, Agnese ir Johanna Ospina, „New Trends in Violent Radicalisation in France and the Failure of Securitization and Secularization”, 2016. <<http://www.thehagueinstituteforglobaljustice.org/latest-insights/latest-insights/commentary/new-trends-in-violent-radicalisation-in-france-and-the-failure-of-securitization-and-secularization/>> [Žiūrėta 2019 04 02].
67. Marret, Jean-Luc, „Action-réaction : le terrorisme et l’État”, *Pouvoirs*, 158, 3, 2016, 5-14.
68. Meyran, Régis, Une génération nihiliste. Entretien avec Olivier Roy.”, 2015. <https://www.scienceshumaines.com/une-generation-nihiliste-entretien-avec-olivier-roy_fr_33973.html> [Žiūrėta 2018 09 19].
69. Miniotaitė, Gražina, Dovilė Jakniūnaitė, „Lietuvos saugumo politika ir identitetas šiuolaikinių saugumo studijų požiūriu”, *Politologija*, 3, 23, 2001, 1-23.
70. Mouffe, Chantal, *On the Political*, New York: Routledge, 2005.
71. Nesser, Petter, „Military Interventions, Jihadi Networks, and Terrorist Entrepreneurs: How the Islamic State Terror Wave Rose So High in Europe”, *CTC Sentinel*, 12, 3, 2019. <<https://ctc.usma.edu/app/uploads/2019/03/CTC-SENTINEL-032019.pdf>> [Žiūrėta 2019 04 03].
72. Odoxa pour les éditions JC Lattès, „Pour faire face au terrorisme, les Français plébiscitent l’armée et appellent à des mesures d’exception”, 2019. <<http://www.odoxa.fr/sondage/faire-face-terrorisme-francais-plebiscitent-larmee-appellent-a-mesures-dexception/>> [Žiūrėta 2019 04 19].
73. Onuf, Nicholas, „Speaking of Policy”. Kn. Vendulka Kubálková (sud.), *Foreign Policy in a Constructed World*. New York: M. E. Sharpe, 2001, 77-95.
74. Pietrasanta, Sébastien, „La déradicalisation, outil de lutte contre le terrorisme”. Pranešimas, Paryžius, 2015 birželio mėn.
75. Plantin, Christian, *L’argumentation. Histoire théories et perspectives*, Paris: Presses Universitaires de France, 2005.
76. Preece, Brian T., „Community-based Counterterrorism: What French Security Forces Can Learn from the British CONTEST Model”, *Claremont-UC Undergraduate Research Conference on the European Union*, 6, 2016.

- <<https://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1115&context=urceu>> [Žiūrėta 2018 06 19].
77. Ragazzi, Francesco, „The Paris attacks: magical thinking & hijacking trust”, *Critical Studies on Security*, 4, 2, 2016, 225-228.
78. Ragazzi, Francesco, „Vers un « multiculturalisme policier » ? La lutte contre la radicalisation en France, aux Pays-Bas et au Royaume-Uni”, *Les Études du CERI*, 206, 2014. <https://www.sciencespo.fr/ceri/sites/sciencespo.fr/ceri/files/Etude_206.pdf> [Žiūrėta 2018 06 10].
79. Roe, Paul, „Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK's Decision To Invade Iraq”, *Security Dialogue*, 39, 6, 2008, 615-635.
80. Seniguer, Haoues, „De quelques réflexions sur les sinuosités de la radicalisation”, *Histoire, monde et cultures religieuses*, 39, 3, 2016.
81. Skoczylis, Joshua J., *The Local Prevention of Terrorism: Strategy and Practice in the Fight Against Terrorism*, Springer, 2015.
82. Stritzel, Holger, „Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond”, *European Journal of International Relations*, SAGE Publications and ECPR-European Consortium for Political Research, 13, 3, 2007, 357–383.
83. United Nations, Security Council, „Letter dated 15 January 2019 from the Chair of the Security Council Committee”, 2019, 14. <https://www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2019/02/N1846950_EN.pdf> [Žiūrėta 2019 03 03].
84. Van Eerten, Jan-Jaap, et al., *Developing a social media response to radicalization: The role of counter-narratives in prevention of radicalization and de-radicalization*, Amsterdam: WODC, 2017,
85. Vanderbiest, Nicolas, „#StopDjihadisme : une communication politique plus qu’une campagne marketing”, 2015. <<http://www.reputatiolab.com/2015/01/stopdjihadisme-une-communication-politique-plus-quune-campagne-marketing/>> [Žiūrėta 2018 05 01].
86. Vinogradnaitė, Inga, *Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas. Metodinė priemonė politikos mokslų studentams*, Vilnius: VU TSPMI, 2006.

Priedas nr. 1 „Analizuotų straipsnių sąrašas”

	Analizuoto straipsnio pavadinimas	Nuoroda
1	„Radicalisation : ce qui séduit les jeunes filles dans l'idéologie djihadiste"	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/explication-du-phenomene/radicalisation-ce-qui-seduit-jeunes-filles-lideologie
2	„Qui sont les radicalisés identitaires ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/explication-du-phenomene/qui-sont-radicalises-identitaires
3	„La radicalisation djihadiste, qu'est-ce que c'est ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/explication-du-phenomene/radicalisation-djihadiste-quest-ce-que-cest
4	„Pourquoi se radicalise-t-on ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/pourquoi-se-radicalise-t-on
5	„Complotisme et radicalisation djihadiste : quels liens ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/complotisme-radicalisation-djihadiste-quels-liens
6	„Quel est le rôle d'internet dans la radicalisation djihadiste ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/quel-est-role-dinternet-radicalisation-djihadiste
7	„Comprendre le processus de radicalisation djihadiste"	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/mecanismes-radicalisation/comprendre-processus-radicalisation-djihadiste
8	„Quels sont les signes de la radicalisation ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/identifier-radicalisation/quels-sont-signes-radicalisation
9	„À quel moment peut-on parler de radicalisation ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/identifier-radicalisation/a-quel-moment-peut-on-parler-radicalisation
10	„Radicalisation djihadiste : les jeunes filles prises pour cible”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/traiter-radicalisation/radicalisation-djihadiste-jeunes-filles-prises-cible
11	„Quelles structures pour soutenir les familles des personnes radicalisées ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/traiter-radicalisation/quelles-structures-soutenir-familles-personnes-radicalisees
12	„Prévenir la radicalisation : quel rôle pour la famille ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/radicalisation/traiter-radicalisation/prevenir-radicalisation-quel-role-famille
13	„Comment empêcher votre enfant de sortir du territoire ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-doute-personne-mon-entourage/comment-empêcher-votre-enfant-sortir-du-territoire

14	„Vrai/Faux à propos du Numéro Vert de signalement”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-doute-personne-mon-entourage/vraifaux-a-propos-du-numero-vert-signalement
15	„J’ai un doute sur un proche, que faire ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-doute-personne-mon-entourage/jai-doute-proche-que-faire
16	„J’ai appelé le Numéro Vert, que se passe-t-il après ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-doute-personne-mon-entourage/jai-appelle-numero-vert-que-se-passe-t-il-apres
17	„Sécurité à l’étranger : comment préparer son voyage ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/face-au-risque-terroriste/securite-a-letranger-comment-preparer-son-voyage
18	„Quel numéro composer en cas d’urgence ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/face-au-risque-terroriste/quel-numero-composer-cas-durgence
19	„Agir de façon responsable en cas de crise, ça veut dire quoi ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/face-au-risque-terroriste/agir-facon-responsable-cas-crise-ca-veut-dire-quoi
20	„Pourquoi et où se former aux gestes de premiers secours ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/face-au-risque-terroriste/pourquoi-ou-se-former-aux-gestes-premiers-secours
21	„Face au risque terroriste, quels réflexes adopter au quotidien ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/face-au-risque-terroriste/face-au-risque-terroriste-quels-reflexes-adopter-au-quotidien
22	„Lutter contre la propagande djihadiste sur internet”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/relayer-contre-discours/lutter-contre-propagande-djihadiste-internet
23	„Lutte contre la propagande djihadiste : les réponses à vos questions”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/lutte-contre-propagande-djihadiste-reponses-a-vos-questions
24	„L’action de la France au sein de la coalition internationale contre daech”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/laction-france-au-sein-coalition-internationale-contre-daech
25	„#QRDjihadisme : Prévention de la radicalisation : que peut faire l’État ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/qrdjihadisme-prevention-radicalisation-que-peut-faire-letat
26	„Comment parler des attentats aux enfants ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/jai-question/comment-parler-attentats-aux-enfants
27	„Découvrir les missions des Réserves de cyberdéfense”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/devenir-acteur-lutte-contre-radicalisation-terrorisme/decouvrir-missions-reserves
28	„PHAROS : comment signaler les appels à la haine ou l’apologie du terrorisme ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/devenir-acteur-lutte-contre-radicalisation-terrorisme/pharos-comment-signaler-appels-a
29	„Découvrir la Réserve sanitaire”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/devenir-acteur-lutte-contre-radicalisation-terrorisme/decouvrir-reserve-sanitaire
30	„La Réserve de la gendarmerie : pour qui ? Pour quoi faire ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/devenir-acteur-lutte-contre-radicalisation-terrorisme/reserve-gendarmerie-qui-quoi-faire

31	„Qu’est-ce que la Réserve civile de la police nationale ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/devenir-acteur-lutte-contre-radicalisation-terrorisme/quest-ce-que-reserve-civile-police
32	„Qu’est-ce que la Réserve citoyenne de l’Éducation nationale ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/devenir-acteur-lutte-contre-radicalisation-terrorisme/quest-ce-que-reserve-citoyenne
33	„Pourquoi intégrer la Garde nationale ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/devenir-acteur-lutte-contre-radicalisation-terrorisme/pourquoi-integrer-garde-nationale
34	„En cas d’attaque : les guides de vigilance attentat pour professionnels”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/que-faire/vigilance-attentats-guides-pratiques/cas-dattaque-guides-vigilance-attentat-professionnels
35	„Comprendre ce qu’est al-qaida en 4 points”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/al-qaida/comprendre-ce-quest-al-qaida-4-points
36	„Quels sont les moyens humains et militaires de daech ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/daech/quels-sont-moyens-humains-militaires-daech
37	„Comment daech se finance-t-il ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/daech/comment-daech-se-finance-t-il
38	„Qu’est-ce que daech ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/daech/quest-ce-que-daech
39	„Comment la propagande de daech est-elle organisée ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/comment-propagande-daech-est-elle-organisee
40	„Pourquoi la France est-elle la cible des djihadistes ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/pourquoi-france-est-elle-cible-djihadistes
41	„La mouvance djihadiste”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/djihadisme/mouvance-djihadiste
42	„Comprendre la situation géopolitique du terrorisme djihadiste”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/risque-terroriste/comprendre-situation-geopolitique-du-terrorisme-djihadiste
43	„Quel est l’état de la menace terroriste en France ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/risque-terroriste/quel-est-letat-menace-terroriste-france
44	„Quelles sont les menaces pour les ressortissants français à l’étranger ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/risque-terroriste/quelles-sont-menaces-ressortissants-francais-a-letranger
45	„Qu’est-ce que le terrorisme ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/terrorisme-djihadiste/risque-terroriste/quest-ce-que-terrorisme
46	„Comprendre la loi sur le renseignement”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/comprendre-loi-renseignement
47	„Quel est l’arsenal juridique de la France contre le terrorisme ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/quel-est-larsenal-juridique
48	„Comprendre la loi renforçant la lutte contre le crime organisé et le terrorisme”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/comprendre-loi-renforçant

49	„Comment la France lutte-t-elle contre le financement du terrorisme ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/comment-france-lutte-t-elle
50	„Informations sur les passagers aériens : qu’est-ce que le PNR ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/informations-passagers
51	„Fiche S : à quoi sert-elle ? Qui est concerné ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/fiche-s-a-quoi-sert-elle-qui
52	„L’opération Sentinelle, qu’est-ce que c’est ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/operation-sentinelle-quest
53	„Justice : des moyens supplémentaires pour lutter contre le terrorisme”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/justice-moyens
54	„Comment les magistrats référents terrorisme travaillent-ils ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/comment-magistrats-referents
55	„Comprendre le plan VIGIPIRATE en 4 questions”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/comprendre-plan-vigipirate-4
56	„Qu’est-ce que l’état d’urgence ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/mesures-lutter-contre-terrorisme/quest-ce-que-letat-durgence
57	„L’autorisation de sortie du territoire redevient obligatoire pour les mineurs”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/lautorisation-sortie-du-territoire
58	„Radicalisation : comment l’État forme-t-il les acteurs de la prévention ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/radicalisation-comment-letat-forme
59	„La réponse publique en matière de désendoctrinement et de prévention de la radicalisation”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/reponse-publique-matiere
60	„Comment les personnes majeures radicalisées ou en voie de l’être sont-elles suivies ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/comment-personnes-majeures
61	„Comment prévenir et lutter contre la radicalisation des mineurs ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/comment-prevenir-lutter-contre
62	„Comment l’État lutte-t-il contre la radicalisation en prison ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/comment-letat-lutte-t-il-contre
63	„À quoi servent les cellules départementales mises en place par les préfets ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/a-quoi-servent-cellules
64	„Un Numéro Vert : pour quoi faire ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/numero-vert-quoi-faire
65	„Comment l’école se mobilise-t-elle contre la radicalisation ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/prevention-radicalisation/comment-lecole-se-mobilise-t-elle

66	„Raqqa : les défis de l’après-daech”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/laction-france-a-international/raqqa-defis-lapres-daech
67	„L’après-daech : comment la France s’engage”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/laction-france-a-international/lapres-daech-comment-france
68	„L’action internationale de la France contre le terrorisme”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/laction-france-a-international/laction-internationale-france
69	„Chammal : l’opération française en Irak et en Syrie”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/laction-france-a-international/chammal-loperation-francaise
70	„Quels sont les objectifs de la France au sein de la coalition ?”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/laction-france-a-international/quels-sont-objectifs-france
71	„Action de la France au Moyen-Orient : opération Chammal (Irak, Syrie)”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/lutte-contre-terrorisme-radicalisation/laction-france-a-international/action-france-au-moyen-orient
72	„Stopdjihadisme: retour sur 2 ans de lutte contre la propagande djihadiste”	http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/stopdjihadisme-retour-2-ans-lutte-contre-propagande-djihadiste

Summary

The object of the Master's thesis "Prevention of Radicalisation in France: the Case of "Stop Djihadisme"" is the expression of the threat of the islamic radicalisation in the counter-discourse of the French government. As the phenomenon of the French counter-discourse strategy is little examined, the significance of the aspect of identity during the securitization process while constructing the internal threat of radicalisation is not clear. The aim of this Master's thesis is to analyse the campaign "Stop Djihadisme" and to find out if the threat of radicalisation is depicted as internal (by using the discursive construction of the "self") or as external (by using the discursive construction of the "other"). The tasks of the thesis are to review the conditions of the securitization process; to look for the securitization logics in the campaign "Stop Djihadisme"; to examine how the threat of radicalisation in France is explained in the campaign; to evaluate the role of the jihadist propaganda accorded in the counter-discourse of the French government; to determine what counter-radicalisation measures are presented as necessary, and to evaluate the use of the "self" / "other" boundary in the counter-discourse as a way to shape identity in order to ensure security. The thesis raises the following questions: how does the French government speak about security, and how is the threat of islamic radicalization, both external and internal, constructed in their counter-discourse? The defensive thesis of this paper is that the issue of radicalisation in the counter-discourse of the French government is securitised by shaping the identity of the "other".

The analysis revealed that the threat of the islamic radicalisation is directly identified with the threat of terrorism and the danger of the terrorist attacks. According to the French government, the French identity is the main reason why the state is the main target of the threat of jihadism and shows that the aspect of identity plays a major role in the process of the securitization of the radicalisation. The responsibility of the radicalisation that leads to violence in France is laid on the external terrorist organisations, especially "Daech", and their discourses which means that the threat of radicalisation in France is explained as external. The acceptance of the jihadi ideology is described as a choice. The French residents who chose the path of the islamic radicalisation are depicted as the "other" who do not take part in the French society anymore and do not share the common Republic values such as freedom and liberty. The analysis of the campaign demonstrates that the government links the jihadi propaganda to the "group effect" (fr. "effet de groupe"), implying that the French residents have chosen a different identity that justifies the violence. In order to counter this group effect, the French administration proposes mobilization of the civil society, who must participate in order to prevent the radicalisation. However, the campaign places a lot of importance on the repressive counter-terrorism measures. According to public surveys, these extraordinary measures that justify actions outside the

normal bounds of political procedure are accepted by the public, therefore the speech act of securitization can be evaluated as successful.

This thesis aims to contribute to the research on the prevention of the Islamic radicalisation and especially on the use of the discursive practices countering jihadi propaganda. Since the virtual presence of terrorist organisations such as “Daech” continues to be one of the ways to maintain a link with their international audience, it is important to analyse the different forms of counter-measures in order to improve them. The results of the analysis provide valuable findings about the content of the French counter-discourse, which represents the official position of the French government. The analysis, for which the theoretical framework proposed by the so-called Copenhagen School was used, has revealed that the issue of the radicalisation in the case of “Stop Djihadisme” was indeed securitized through the construction of the boundaries of “self” and “other”. This leads to further question the relation between securitization and identity, not only when the threat is strictly internal or external, but when it is hybrid as well. By highlighting the importance of the aspect of identity, the present paper suggests that it is important to reevaluate and to rethink the creation of these strict boundaries in the government’s communication, as they can further foster the sense of isolation in the French society. The paper also proposes to pay more attention to the civil society’s role in the prevention of radicalization, and to carry out research on the current non-institutional communication which could provide additional insights.